

พระราชวรมุนีเทศนา เล่มที่ ๑๘

ขอบฟ้าแห่งความรู้

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

มูลนิธิพุทธธรรม
สหพทาน์ ธมฺมกาน์ ธีนาถิ
การให้ธรรมเป็นทาน ชนะการให้ทั้งปวง

พระราชวรมณีเทศนา เล่มที่ ๑๘

ขอบฟ้าแห่งดาวรุ้

พระราชวรมณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ISBN 974-7891-56-5

พิมพ์ครั้งแรก - 5 ธันวาคม ๒๕๔๐

- มหาวิทยาลัยวงศรณราชวิทยาลัยจัดพิมพ์ ๒๕,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - 15 ธันวาคม ๒๕๔๐

๔,๐๐๐ เล่ม

- มูลนิธิพุทธธรรม

๓,๕๐๐ เล่ม

- ผู้มีจิตศรัทธา พิมพ์แจกเป็นธรรมทาน

๕๐๐ เล่ม

สำนักพิมพ์ : มูลนิธิพุทธธรรม ๘๗/๑๒๖ ถนนเทศบาลสงเคราะห์ที่

แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๕๐๐

โทร. ๕๘๕-๕๐๑๒, ๕๘๐-๒๗๑๕ แฟกซ์ ๕๕๕-๕๗๘๑

จัดจำหน่าย : สายส่งดวงแก้ว บริษัท สหธรรมิก จำกัด โทร. ๘๖๕-๐๕๓๕-๕

พิมพ์ที่ : บริษัท สหธรรมิก จำกัด

๕๕/๑๗-๑๘, ๓๑-๓๒ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๑๒

ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ

โทร. ๕๑๒-๕๘๘๗, ๕๑๒-๕๘๙๑, ๐๑-๕๒๓-๘๘๒๕ แฟกซ์ ๕๑๒-๓๐๘๗

คำนำ

ธรรมชาติของท่านเจ้าคุณพระราชาวรมุนี (ประยูร
ธรรมจิตโต) เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า เป็นธรรมะที่มีความลึกซึ้ง
พร้อมทั้งอ่านเข้าใจง่าย และประกอบด้วยธรรมหรรรษา ทำให้
หนังสือของท่านเป็นแหล่งแห่งความรู้และความเพลิดเพลิน
ภายในตัว มูลนิธิพุทธธรรมได้เล็งเห็นคุณค่าอันสูงส่งของ
ธรรมเทศนาเหล่านั้น จึงได้กราบบนั้สการขออนุญาตจาก
ท่านเจ้าคุณที่จะพิมพ์หนังสือชุด “พระราชาวรมุนีเทศนา” เพื่อ
เป็นการเผยแพร่ โดยส่วนหนึ่งของหนังสือจะได้แจกใน
สถานที่ต่างๆ และอีกส่วนหนึ่งจะได้จัดวางจำหน่ายเช่นเดียวกับ
หนังสือเล่มอื่นๆ ที่มูลนิธิฯ จัดพิมพ์ขึ้น

มูลนิธิพุทธธรรม ขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณ
พระราชาวรมุนี ที่อนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือเหล่านี้ไว้ ณ
ที่นี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ธรรมคำสั่งสอนขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะได้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง
ยิ่งขึ้นไป

มูลนิธิพุทธธรรม

ประวัติ

พระราชวรมณี (ประยูร มีฤกษ์ ธมฺมจิตโต)

เปรียญธรรม ๘ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร), พ.ม., พธ.บ., (เกียรตินิยมอันดับ 1), M.A., M.Phil., Dip. in French, Ph.D. (Philosophy) อุปสมบทในพระบรมราชูปถัมภ์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เคยเป็นพระธรรมทูตประจำวัดธัมมาราม ชิคาโก สหรัฐอเมริกา เคยเป็นคนบติบัณฑิตวิทยาลัยและรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประยูรวงศาวาสวรวิหารและรองอธิการ บติฝ่ายวิชาการ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

พ.ศ. 2532 ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระเมธีธรรมภรณ์**

พ.ศ. 2539 ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช ที่ **พระราชวรมณี**

เป็นอาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหา วิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหา วิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหา วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยธุรกิจ-บัณฑิตย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

เป็นวิทยากรบรรยายในสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายอัยการ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง วิทยาลัย การปกครอง กรมการศาสนา สภาภาษาไทย การไฟฟ้านครหลวง บริษัท การบินไทย บริษัทปูนซิเมนต์ไทย ฯลฯ

เป็นนักเขียน ผลิตผลงานทางวิชาการและหนังสือธรรมบรรยาย
หลายเล่ม เช่น

เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาดร์

พุทธศาสนากับปรัชญา

พระพุทธประวัติ

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ไทย

พรใดก็ไร้ค่าถ้าไม่ทำ

พัฒนาชีวิตด้วยแนวคิดเชิงคุณธรรม

ธรรมเพื่อชีวิตใหม่

กรรม การเวียนว่ายตายเกิด

ธรรมานุสรณ์วีรชนประชาธิปไตย

ด้วยความหวังและกำลังใจ

มองสังคมไทย

ทางแห่งความสำเร็จ

มณีแห่งปัญญา : คุณธรรมสำหรับนักบริหาร

ทำความดีมีความสุข

ศิลปะแห่งการใช้ปรัชญาแก้แค้นและสร้างสุข

อยู่อย่างไรให้เป็นสุข

พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์

การควบคุมสัญชาตญาณ

ธรรมมงคลแห่งชีวิต

วิมุตติมรรค

อนุทินธรรมะ ธรรมะสำหรับ 365 วัน

A Buddhist Approach to Peace

Selflessness in Sartre's Existentialism and Early Buddhism

Buddhist Morality

ฯลฯ

สารบัญ

ขอบฟ้าแห่งความรู้	๑
ความหมายของการศึกษา	๓
โลกไร้พรมแดน	๖
ขยายขอบฟ้าแห่งความรู้	๑๓
ประเทศที่คนมีความสุขที่สุด	๒๑
วิรัชชวาท	๒๕
เก่ง ดี และมีสุข	๒๙
อิทธิพลของโฆษณา	๓๕
บทบาทของครู	๔๐
ขั้นตอนแห่งการศึกษา	๔๖
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	๕๒
สอดคล้องกับธรรมชาติ	๖๐
บทสรุป	๖๔
เชิงอรรถ	๖๖
ผลงานเผยแพร่ธรรมของมูลนิธิพุทธธรรม	๖๗

ขอบฟ้าแห่งความรู้

ขอเจริญพรท่านองคมนตรี
ศาสตราจารย์ท่านผู้หญิงพูนทรัพย์
คุณบดี คณาจารย์ นิสิตและสาธุชนทุกท่าน

เมื่อได้มาเห็นพิธีเฉลิมฉลองวโรกาสครบรอบ ๕๐ ปีของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแล้วรู้สึกอนุโมทนาชื่นชมยินดีที่ท่านทั้งหลายได้รักษาประเพณีนิยมของครูอาจารย์ที่สืบทอดความรักความห่วงใยศิษย์เริ่มตั้งแต่อดีตคุณบดีผู้ก่อตั้งคณะได้มาเป็นกำลังใจมาพบท่านทั้งหลาย นี่คือเสน่ห์ของความเป็นครูอาจารย์คือยังมีความรักความผูกพันระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์

* ปาฐกถาธรรมเดิมใช้ชื่อเรื่องว่า "การศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิตในโลกไร้พรมแดน" แสดงในวันครบรอบ ๕๐ ปี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

ซึ่งช่วยให้ท่านทั้งหลายที่เป็นครูอาจารย์มีกำลังใจทำงาน การศึกษาที่เน้นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างศิษย์กับอาจารย์นั้นเป็นเรื่องที่ต้องถนอมรักษาไว้ เพราะในโลกไร้พรมแดนหรือยุคที่ข้อมูลข่าวสารถูกส่งผ่านเครื่องจักรเช่น คอมพิวเตอร์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์จะหายไปเพราะจะมีเครื่องจักรเข้ามาแทนที่ นักเรียนอาจจะไม่ได้เรียนกับอาจารย์โดยตรง แต่เรียนจากจอทีวีหรือคอมพิวเตอร์ ไม่มีสายใยสัมพันธ์ทางจิตใจที่อบอุ่น เด็กๆที่ต้องการเรียนแบบและฟังพาจะหันไปหาเครื่องจักรที่ไร้วิญญาณ

จิตใจของเด็กเป็นสภาพที่เรียกในภาษาบาลีว่า มุฑูตา คือความอ่อนโยน จิตที่อ่อนโยนพร้อมที่จะปรับตัวรับสิ่งต่างๆ และความอ่อนโยนนี้อะไรที่ทำให้เด็กมีศรัทธาความเชื่ออย่างง่ายดาย เหมือนกับดินเหนียวที่ปั้นเป็นรูปต่างๆ ได้ง่าย เมื่อข้อมูลข่าวสารในโลกไร้พรมแดน ทั้งด้านบวกและด้านลบเข้าถึงจิตใจของเด็กแล้ว เด็กจะรับง่าย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงใย การศึกษาในโลกไร้พรมแดน ยุคนี้ควรจะเป็นอย่างไร จึงจะทำให้

เด็กผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยปราศจากผลข้างเคียงอันไม่พึงประสงค์

ความหมายของการศึกษา

การศึกษามาจากภาษาบาลีว่า สิกฺขา คำว่าสิกฺขา มีรากศัพท์ว่า สิกฺข หมายถึง วิชฺชาปาทาน แปลว่า การแสวงหาวิชา^๑ ส่วนคำว่าวิชาหมายถึงความรู้ สภาวะแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย^๒ ดังนั้น สิกฺขาหรือศึกษาจึงหมายถึงการแสวงหาวิชาหรือความรู้แจ้ง ซึ่งก็คือปัญญานั้นเอง นั่นคือ การศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาปัญญา และกำจัดอวิชชาไปพร้อมกัน เมื่อปัญญามา อวิชชาก็หายไป เหมือนแสงสว่างเกิดขึ้นมาก็ขับไล่ความมืดไปด้วย พระพุทธเจ้าจึงเปรียบปัญญาเหมือนแสงสว่างว่า นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา ไม่มีแสงสว่างใดเสมอด้วยปัญญา^๓ แสงสว่างคือปัญญาขับไล่ความมืดคือ อวิชชา

ภารกิจของการศึกษาคือการสร้างปัญญาหรือวิชา ซึ่งหมายถึงความรู้สภาวะแท้จริงของสรรพสิ่ง

รู้จริง ให้ถึงแก่นแท้ของสิ่งทั้งหลายไม่ว่าจะเรียนเรื่อง
อะไรก็ตาม ความรู้แบบนี้ท่านเรียกว่า ยถาภูตญาณ-
ทัศน์นะ คือความรู้เห็นตามความเป็นจริง การแสวงหา
ปัญญาคือความรู้เห็นตามความเป็นจริงนั้นแหละคือ
ภารกิจสำคัญของการศึกษา

การศึกษาเน้นเรื่องพัฒนาปัญญามากกว่าเรื่องอื่น
เพราะปัญญาเป็นคุณธรรมสำคัญที่สุด ปัญญาเป็น
ประธานแห่งคุณธรรมทั้งหลาย พระพุทธเจ้าตรัสว่า

ปญญา หิเสฏฐจา กุสลา วทนติ

นกุชตตราชาริว ตารกานัน

ปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่าปัญญาประเสริฐที่สุด

เหมือนพระจันทร์เด่นที่สุดในหมู่ดาว^๕

ปัญญามีคุณธรรมอื่นเป็นบริวาร เช่นเดียวกับ
พระจันทร์มีดวงดาวทั้งหลายเป็นบริวาร ดังพุทธพจน์ที่
ว่า สीलปริภาวิโต สมာธิ มหบุผโล เป็นต้น แปลความว่า
ศีลทำให้สมาธิมีผลมากมีอานิสงส์มาก สมาธิทำให้
ปัญญา มีผลมากมีอานิสงส์มาก^๕

ภารกิจสำคัญอีกข้อหนึ่งของการศึกษาก็คือการ

กำจัดอวิชา มีคำถามว่าอวิชาคืออะไร บางคนตอบว่าอวิชาคือความไม่รู้ คำตอบนี้ถูกเพียงครึ่งเดียว

ความหมายที่ครบถ้วนของอวิชาก็คือความไม่รู้สิ่งที่ควรรู้ (วินิตฺยํ น วินิตฺตํ อวิชา) และความรู้สิ่งที่ไม่ควรรู้ (อวินิตฺยํ วินิตฺตํ อวิชา)^๖

อวิชาไม่ได้หมายถึงเพียงความโง่หรือความไม่รู้เท่านั้น แต่ยังหมายถึงความรู้ที่เป็นขยะหรือมลพิษ คือความรู้เรื่องที่ไม่ดีสาระไม่มีประโยชน์จัดเป็นอวิชาเหมือนกัน เพราะถือเป็นการเพิ่มความมืดมากางกัน แสงสว่างคือปัญญา

ข้อมูลข่าวสารในโลกไร้พรมแดนนั้นถ้าไม่ได้มีการกลั่นกรองก็ให้ความรู้ที่เป็นอวิชา ทำให้เด็กรู้ในเรื่องที่ไม่ควรรู้ นั่นคือรู้ในเรื่องที่ไม่มีสาระไม่มีแก่นสาร ข้อมูลข่าวสารที่เป็นมลพิษเหล่านี้ทำให้คนหลงทาง ข้อมูลข่าวสารบางอย่างเปรียบเหมือนดาบสองคม เพราะฉะนั้น สังคมต้องระแวดระวังไม่ให้ผลิตและเผยแพร่สิ่งที่เป็นอวิชา คือป้องกันไม่让孩子รู้ในเรื่องที่ไม่ควรรู้มากเกินไป

ปัญญาเป็นความรอบรู้ในเรื่องที่ควรรู้ ส่วนความรู้ในเรื่องไม่ควรรู้จัดเป็นอวิชา นี่เป็นประเด็นที่ควรใส่ใจในยุคนี้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นขยะมีมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารแพร่ไปอย่างรวดเร็วและยากแก่การตรวจสอบ เซนเซอร์ ในโลกไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์นี้ข้อมูลข่าวสารแพร่ไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วโดยอาศัยเครื่องมือที่สำคัญก็คือดาวเทียม ดาวเทียมสื่อสารเป็นสัญลักษณ์ของโลกไร้พรมแดน ดาวเทียมช่วยให้ข้อมูลข่าวสารถูกส่งข้ามเขตแดนของประเทศต่างๆ ไปได้ทั่วโลกในเวลาไม่กี่วินาที เพราะอาศัยดาวเทียม เราจึงสามารถชมข่าวทีวีทั่วโลก สามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่และโทรศัพท์ข้ามทวีป รวมทั้งใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต

โลกไร้พรมแดน

อาจกล่าวในทางประวัติศาสตร์นิดหน่อยว่า ยุคโลกไร้พรมแดนเริ่มขึ้นเมื่อสหภาพโซเวียตส่งดาวเทียมลูกแรกของโลกชื่อว่าสปุตนิก (Sputnik) ขึ้นไปโคจร

รอบโลกใน พ.ศ. ๒๕๐๐ สหรัฐอเมริกาตื่นตระหนกที่ล้ม
หลังในด้านนี้ก็หันมาปรับปรุงการศึกษาวิทยาศาสตร์
เมื่อมาถึงวันนี้สหรัฐอเมริกาได้ส่ง Pathfinder ไปลง
สำรวจบนดาวอังคาร เป็นเรื่องประหลาดที่ว่าสหภาพ
โซเวียตนั่นเองที่ริเริ่มดาวเทียมที่เป็นสัญลักษณ์ของ
ยุคข้อมูลข่าวสาร และการปฏิบัติข้อมูลข่าวสารก็ทำให้
สหภาพโซเวียตล่มสลาย ดาวเทียมช่วยให้ข้อมูลข่าว
สารจากโลกเสรีเจาะทะลุผ่านเหล็กผ่านไปถึงผู้รับอย่าง
ง่ายดาย ประชาชนหูตาสว่างมากขึ้นๆ จนการโฆษณา
ชวนเชื่อไร้ผล ในที่สุดสหภาพโซเวียตก็แตกเป็นเสี่ยงๆ
แยกเป็นประเทศอิสระใหญ่น้อย จำนวน ๑๕ ประเทศ
เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๔

ทุกวันนี้ เราเริ่มตระหนักถึงอิทธิพลของข้อมูล
ข่าวสารที่มีต่อประชาชนพลโลก ชาวที่ไม่มีสาระและ
ข้อมูลที่เป็นขยะอาจถูกส่งลำเลียงไปมอมเมาจิตใจเด็ก
และเยาวชนผ่านทีวีและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ตลอด
เวลา สหรัฐอเมริกาตื่นตระหนกในเรื่องนี้จึงออก
กฎหมายเมื่อต้นปี ๒๕๓๙ ให้เซนเซอร์ข่าวสารข้อมูล

ในอินเทอร์เน็ตได้ และกำหนดให้เครื่องรับโทรทัศน์ทุกเครื่องจะต้องมี V-chip เป็นเครื่องควบคุมการเปิดชมรายการโทรทัศน์ รายการไหนที่เห็นว่าเด็กไม่ควรดู พ่อแม่สามารถใช้ V-chip ควบคุมไม่ให้เด็กเปิดชมรายการนั้น กฎหมายบังคับให้ใช้กับเครื่องรับโทรทัศน์ที่มีหน้าจอตังแต่ ๑๓ นิ้ว ขึ้นไป ชาวอเมริกันห่วงใยเด็กและเยาวชนจึงออกกฎหมายเช่นนี้^๗

เมื่อปลายเดือนมิถุนายน ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาตัดสินว่ากฎหมายที่เซนเซอร์ข้อมูลข่าวสารในอินเทอร์เน็ตนั้นใช้ไม่ได้เพราะขัดกับหลักการเรื่องเสรีภาพในรัฐธรรมนูญของประเทศ ทั้งขัดกับหลักเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน ดังนั้นการคุมและเซนเซอร์อินเทอร์เน็ตทำไม่ได้ในอเมริกา

เรื่องนี้แสดงว่าคนอเมริกันเห็นโทษภัยในการปล่อยให้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี มิฉะนั้นพวกเขาคงไม่พยายามออกกฎหมายมาควบคุมอินเทอร์เน็ต สังคมอเมริกันเป็นผู้นำในระบบการส่งข้อมูลข่าวสารผ่านคอมพิวเตอร์และพยายามออกกฎหมายมาควบคุม

ระบบนี้แต่ก็ทำไม่ได้เพราะขัดกับรัฐธรรมนูญของพวกเขา

ถามว่า ประเทศไทยพยายามทำอะไรบ้างเพื่อปกป้องจิตใจของเด็กและเยาวชนจากพิษภัยของข้อมูลข่าวสารที่เป็นอวิชาห้ทั้งหลาย คนไทยจะเป็นผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารแต่เพียงอย่างเดียวแล้วปล่อยให้สิ่งที่เป็นพิษภัยไหลเข้าไปสู่จิตใจอันอ่อนโยนของเด็กกระนั้นหรือ ดูเหมือนว่าคนไทยยังไม่ตื่นตัวมากพอในเรื่องนี้ ทำไม่ต้องรอให้สหรัฐอเมริกาเคลื่อนไหวก่อนสังคมไทยน่าจะเริ่มเองได้

ที่พูดมานี้ต้องการเน้นว่า ข้อมูลข่าวสารมีทั้งบวกและลบ มีทั้งคุณและโทษ เป็นดาบสองคม ข้อมูลข่าวสารที่ส่งเสริมวิชาห้ก็มี ที่สร้างอวิชาห้ก็มาก

ด้านบวกของอินเทอร์เน็ตก็มี เด็กหนุ่มสาวสมัยก่อนผูกมิตรกันทางจดหมายที่เรียกว่า Pen-friend แต่เด็กหนุ่มสาวสมัยนี้ผูกมิตรกันทาง E-mail เรียกว่า E-friend การติดต่อกันทาง E-mail ทำให้ชาวโลกได้ช่วยชีวิตของหญิงสาวคนหนึ่งไว้ได้ ดังเรื่องราวของการแพทย์ทางไกล (Telemedicine) ต่อไปนี้ได้แสดง

บทบาทที่น่าทึ่งมากของอินเทอร์เน็ต

เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๓๘ นักศึกษาจีนชื่อ เป่ย์ เรียนอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง เห็นเพื่อนนักศึกษาสาวนอนสลบไสลอยู่ในอาการโคมา เป่ย์ส่งจดหมาย E-mail ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตขอให้หมอในโรงพยาบาลและมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ทั่วโลก ช่วยเพื่อนสาวของเขาชื่อจูลิง อายุ ๒๑ ปี เป็นนักศึกษาปี ๒ ภาควิชาเคมีแห่งมหาวิทยาลัยชิงหัว เธอป่วยเป็นโรคที่วงการแพทย์ของจีนไม่เคยพบ จูลิงนอนเป็นเจ้าหญิงนิทรา แพทย์ในโรงพยาบาลที่ดีที่สุดในปีก๊กตรวจไม่พบสาเหตุ ไม่รู้ว่าจะรักษาอย่างไร เพื่อนนักศึกษาชายชื่อเป่ย์ คนนี้ทนรอไม่ได้ เขาเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์และพิมพ์จดหมาย E-mail ส่งขอความช่วยเหลือไปทั่วโลก เขาบอกว่านี่เป็นครั้งแรกที่คนจีนพยายามขอความช่วยเหลือจากชาวโลกผ่านอินเทอร์เน็ต เขาเล่าอาการของจูลิงอย่างละเอียด

ภายใน ๒๔ ชั่วโมง มีจดหมายตอบจากหมอคนหนึ่งที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี และภายในสองสัปดาห์

จดหมาย E-mail ๖๐๐ ฉบับจากทั่วโลกมาถึงเขา

แพทย์หลายคนที่ส่ง E-mail วิวินิจฉัยตรงกันว่า เนื่องจากจุหลิงเป็นนักศึกษาวิชาเคมี เธอน่าจะได้รับการแทลเลียม (Thallium) เข้าสู่ร่างกายมากกว่าปกติ ควรให้โรงพยาบาลตรวจปริมาณสารแทลเลียมเสียก่อน แพทย์ในโรงพยาบาลนั้นไม่เชื่อบอกว่าเป็นไปไม่ได้ เพราะแทลเลียมไม่มีพิษภัย พวกเขาไม่ยอมตรวจสารแทลเลียม จุหลิงอยู่ในอาการโคม่าถึง ๗๕ วัน พวกเขาเพื่อนๆ ของจุหลิงทนไม่ได้ เมื่อเห็นว่าโรงพยาบาลไม่ยอมตรวจพวกเขาจึงขอให้พ่อแม่ของจุหลิงนำเลือดของลูกสาวไปตรวจที่อื่นในฐานะเป็นเจ้าของไข้ โรงพยาบาลที่ดีที่สุดในปักกิ่งไม่มีเครื่องตรวจสอบสารแทลเลียม ต้องส่งไปตรวจที่สถาบันของกระทรวงแรงงาน ซึ่งตรวจคนงานที่ทำงานในโรงงานซึ่งอาจจะได้รับสารพิษ

ผลของการตรวจออกมาว่า จุหลิงได้รับสารแทลเลียมเข้าไปในร่างกายมากกว่าที่คนปกติจะรับได้ถึง ๑,๐๐๐ เท่า

เป่ย์ส่ง E-mail ไปทั่วโลกอีกว่าขอบคุณที่วินิจฉัย

โรคได้ แต่ตอนนี้ยังไม่รู้ว่าจะรักษาอย่างไร ขอให้ช่วยบอกวิธีรักษามาด้วย แพทย์ในสหรัฐอเมริกาตกลงกันว่าคนที่จะวินิจฉัยได้ดีที่สุดคือผู้อำนวยการสถาบันพิษวิทยาของสหรัฐอเมริกา ชื่อว่าอโศก เซน

ผู้อำนวยการคนนี้ให้คำแนะนำว่าต้องให้ผู้ป่วยรับสีย้อมผ้าที่เรียกว่าปรัสเซียนบลูและล้างไต

เมื่อปรึกษากันแล้ว แพทย์ที่ปักกิ่งได้เริ่มรักษาด้วยปรัสเซียนบลู เหงื่อจูลิงผุดออกมาเป็นเม็ดสีน้ำเงิน สารพิษถูกขับออกมาด้วยวิธีนี้

วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๓๙ จูลิงซึ่งอยู่ในอาการโคม่ามานานเริ่มกระดิกนิ้ว ต่อมาจูลิงก็ตื่นจากนิทรา ประโยคแรกที่เธอพูดกับแม่ของเธอก็คือ “แม่ หนูอยากไปโรงเรียน”

รายงานที่ได้จากอินเตอร์เน็ตเมื่อ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๓๙ ระบุว่า จูลิงลุกขึ้นยืนได้ สายตาดีขึ้น สามารถมองเห็นคนที่อยู่ห่างออกไป ๑ เมตรได้ชัดเจน ไอคิวของเธอค่อยฟื้นกลับมาโดยเพิ่มขึ้นจาก ๑๐๘ เป็น ๑๒๘

เรื่องนี้แสดงให้เห็นประโยชน์ของเครือข่าย

เพราะข้อมูลที่ท่องจำ จะล้าสมัยในเวลาไม่นาน ข้อนี้
ชวนให้นึกถึงภาษิตจีนที่ว่า

“ถ้าท่านให้ปลาแก่คนจน เขาก็จะมีปลากินเพียง
วันเดียว

ถ้าท่านสอนวิธีจับปลาให้เขา เขาก็จะมีปลากิน
ตลอดชีวิต”

การสอนให้เด็กท่องจำข้อมูลก็เหมือนกับการให้
ปลาแก่คนจน เด็กจะใช้ข้อมูลนั้นได้ไม่นานเพราะข้อมูล
ล้าสมัยเร็ว การสอนให้เด็กคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วย
ตนเองเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อเด็กมากกว่า เพราะเด็ก
จะใช้วิธีการคิดนั้นไปแก้ปัญหาในอนาคต ครูจึงควร
สอนวิธีแสวงหาปัญญาให้เด็ก เมื่อมีปัญหาก็จะหา
ทรัพย์ได้ไม่ยาก ดังบทประพันธ์ที่ว่า

“ทรัพย์นี้มีไม่ไกล

ใครปัญญาไว   หาได้ไม่นาน
ทั่วแคว้นแดนดิน   มีสิ้นทุกสถาน
ผู้ใดเกียจคร้าน   บ่พานพบเลย”

เปลี่ยนคำว่า “ทรัพย์” เป็นคำว่า “ข้อมูล” เราก็

คอมพิวเตอร์ เมื่อแพทย์ในประเทศจีนฉบับปัญญา
นักศึกษาชาวจีนได้ขอคำปรึกษาจากแพทย์ทั่วโลกจน
สามารถช่วยชีวิตเพื่อนสาวได้ทันเวลา นี่คือนวัตกรรมที่เกิดขึ้น
จริงในโลกไร้พรมแดน เมื่อสี่สิบปีที่แล้วเรื่องนี้เป็นไป
ไม่ได้ ยิ่งเมื่อร้อยปีที่แล้วไม่ต้องฝันถึงว่าจะเป็นไปได้
การสื่อสารทางไกลอันฉับไวเป็นข้อได้เปรียบมหาศาล
ที่คนรุ่นนี้มีเหนือคนรุ่นก่อน เมื่อเรามีข้อได้เปรียบตรงนี้
เราควรใช้ช่องทางการสื่อสารทางไกลนี้ในการแสวงหา
ข้อมูลข่าวสารให้คุ้มค่ากับที่เกิดขึ้นในโลกไร้พรมแดน

ขยายขอบฟ้าแห่งความรู้

ข้อมูลข่าวสารเหมือนกับปลาในน้ำ แทนที่ครู
อาจารย์จะช่วยจับปลายื่นให้ศิษย์ พวกเขาควรสอนวิธี
จับปลาเพื่อให้ศิษย์ไปจับปลาเอง นั่นคือครูอาจารย์
ควรจะสอนวิธีการศึกษาค้นคว้าวิจัยข้อมูลข่าวสารให้
กับศิษย์ เพื่อว่าศิษย์จะได้ใช้วิธีการนั้นไปแสวงหาและ
สกัดความรู้จากข้อมูลข่าวสารด้วยตนเอง ยุคนี้หมด
สมัยแล้วที่จะยึดเยียดข้อมูลข่าวสารให้ศิษย์ท่องจำ

ได้คำประพันธ์ใหม่ว่า “ข้อมูลนี้มีไกล ใครปัญญาไว
หาได้ปานาน” นั่นคือข้อมูลข่าวสารที่ให้ความรู้แก่เรามี
อยู่รอบตัว เราจะนำข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้เป็น
ประโยชน์ได้อย่างไร ประเด็นอยู่ตรงนี้ วิชาคือความรู้
เรื่องที่เราควรรู้เริ่มต้นที่รู้จักตัวเอง รู้จุดที่เราอยู่แล้วขยาย
ออกไปรู้สังคม และโลกภายนอก ข้อมูลบางอย่างเป็น
อวิชาเพราะไม่ควรรู้ ส่วนข้อมูลบางอย่างเป็นวิชาที่
ควรรู้ โดยเฉพาะเรื่องของตัวเองควรจะรู้ให้มาก ดังคติ
ธรรมจากสกุณคัมภีระว่า

นกมูลไถตัวหนึ่งรู้ตัวดีว่ามีความรู้ไม่มากนัก แต่
มันรู้ถิ่นที่อยู่อย่างดีและรู้ศักยภาพของตนเองว่าเหมาะที่
จะหากินในถิ่นนี้ เวลาชาวนามาไถนานกตัวนี้ก็วิ่งตาม
รอยไถแล้วจิกกินตัวหนอนและแมลง ชีวิตดำเนินไป
ตามปกติ จนกระทั่งวันหนึ่งนกมูลไถบินหากินไกลออกไป
นอกถิ่น เหยี่ยวบินผ่านมาเห็นเข้าก็โฉบจับนกมูลไถ
ตัวเล็กๆ จะเอาไปกินเป็นอาหาร

นกมูลไถบ่นพึมพำว่า “บอกแล้วว่าให้หากินในถิ่น
ตนเอง ถ้าหากินในถิ่นตนเอง ต่อให้เหยี่ยวเก่งขนาดไหน

ก็จับเราไม่ได้ นี่เพราะเราออกมานอกถิ่นจึงเกิดเรื่อง”

เหยี่ยวได้ฟังก็ถามว่า “บ่นอะไร แม่เจ้ากลับไปอยู่ในถิ่นของเจ้านิกหรือว่าจะรอดจากกรงเล็บเหยี่ยว ถ้าไม่เชื่อเราจะปล่อยไปก่อน เจ้าอยู่ตรงไหน เดี่ยวเราจะปล่อยเจ้าไว้ตรงนั้นแล้วจะจับใหม่ให้ดู”

นกมูลไถดีใจรีบทำว่า “ลองปล่อยดูซิ รับรองว่าจะไม่หนีด้วย เราจะรออยู่ที่นี้” ว่าแล้วก็ชี้ที่ที่เป็นถิ่นหากิน นกมูลไถเชื่อว่าตัวเองรอบรู้ในถิ่นที่อยู่ของตัวเอง

เหยี่ยวปล่อยนกมูลไถลงตรงที่เป็นถิ่นของนกมูลไถ พอเป็นอิสระแล้ว นกมูลไถก็ขึ้นมายืนเหนือก้อนดินใหญ่ ตีปีก ยืดอกทำเหยี่ยวให้ลงมาจับตน

เหยี่ยวบินโฉบไปโฉบมานิกในใจว่า “เราปล่อยแล้วเจ้าทำเป็นกำแหง ต้องสั่งสอนเสียหน่อย” คิดดังนั้นแล้วเหยี่ยวก็โฉบลงมาอย่างแรงสุดฤทธิ์

นกมูลไถยืนอยู่บนก้อนดิน พอเหยี่ยวโฉบลงมาใกล้เต็มที นกมูลไถก็รีบหลบเข้าไปอยู่ในระหว่างก้อนดิน เหยี่ยวเบรคไม่ทัน หน้าอกของเหยี่ยวปะทะเข้ากับก้อนดินอย่างแรง เหยี่ยวอกแตกตายอยู่ตรงนั้นเอง

นกมูลไถรอดชีวิตเพราะรู้ภูมิศาสตร์ของถิ่นตัวเอง
ดีมาก นี่แสดงว่าควรรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเองให้ดีที่สุด

ในทางศาสนาในโลก ๓ ชนิดคือ ๑) สังขารโลกคือ
ชีวิตของเรา ๒) สัตว์โลกคือสังคมของสัตว์โลกภายนอก
ตัวเรา ๓) โลกาสโลกคือแผ่นดิน เราอาจลัดประเภท
ของโลกให้เหลือเพียงสองชนิดคือสังขารโลกคือ โลก
ภายใน กับโลกที่เหลือเรียกว่าโลกภายนอก

โลกภายในตัวเราเป็นเรื่องที่เราควรรู้มากที่สุด คน
ที่รู้เรื่องตัวเองดีชื่อว่ามึวิชา ส่วนคนที่ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับ
ตัวเองชื่อว่าไม่มีวิชา ปัญญาคือความรู้ลึกและรู้รอบ
ที่ว่ารู้ลึกคือรู้เรื่องตัวเองด้วยการมอด้านใน ส่วนที่ว่าร
ู้รอบคือรู้โลกภายนอกรอบตัวเรา

โลกภายนอกกว้างไกลใครใคร่รู้

โลกภายในลึกซึ่งอยู่รู้บ้างไหม

จะมองโลกภายนอกมองออกไป

จะมองโลกภายในให้มอดัน

ตัวเราเองเป็นเรื่องที่ต้องรู้ลึก ความรู้ตนเป็นจุด
เริ่มต้นของความรู้ ความรู้ตนจะช่วยให้พัฒนาตนเองเป็น

ที่ฟังของตนเองได้ตามหลักการที่ว่า *อตฺตา หิ อตฺตโน*
นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน

ฉะนั้น การศึกษาที่เหมือนการสอนวิธีจับปลา ก็คือ
การสอนให้คนพึ่งตน การศึกษาต้องสอนให้คนรู้ตน นั่น
คืออ่านตนออก บอกตนได้ ใช้ตนเป็น เห็นต้นชัด เมื่อรู้
ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับตนเองตามลำดับ
ของการรู้ตน รู้คน รู้งาน รู้วิชาการ นั่นคือรู้รอบและรู้
กว้างขยายไปครอบคลุมโลกภายนอก

การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนา
เริ่มด้วยการศึกษาตน เราต้องรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองให้ดี
เหมือนนกมูลโถที่รู้ความสามารถและถิ่นของตนเป็น
อย่างดี ความรู้ตนจัดเป็นความรู้ลึก จากนั้นเราจึง
ขยายความรู้ออกไปนอกตัวเรา ความรู้เรื่องภายนอก
ตัวจัดเป็นความรู้รอบหรือรู้กว้าง เราจะรู้กว้างขวางสัก
เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับสถานภาพที่เราเป็นอยู่ในขณะนั้นๆ
ทั้งนี้ก็เพราะว่าการศึกษาคือกระบวนการขยายขอบฟ้า
แห่งความรู้ การขยายขอบฟ้าแห่งความรู้เป็นภารกิจ
ไม่รู้จบ

เมื่อเราเดินออกไปในท้องทุ่ง เรามองไปที่ปลายทุ่ง จะเห็นที่ขอบฟ้าครอบลงมา เราไม่อาจไปถึงขอบฟ้า ที่เห็นอยู่นั้น เราเห็นอยู่ว่าขอบฟ้าครอบลงมาตรง ปลายทุ่งนี้แหละ แต่พอเราเดินเข้าไปใกล้ปลายทุ่ง ขอบฟ้าขยายหนีไกลออกไป ขอบฟ้าอยู่ไกลแต่ดูเหมือน ใกล้ เราเดินทางไปไม่ถึงขอบฟ้า

การศึกษาโลกภายนอกเปรียบเหมือนการขยาย ขอบฟ้า คนที่กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาจะรู้สึกว่เมื่อ จบมัธยมปลายตัวเองคงมีความรู้มาก แต่พอจบมัธยม ปลายจะรู้สึกว่ยังรู้ไม่มากพอ ต้องเรียนปริญญาตรี ต่อไป เมื่อจบปริญญาตรีจะรู้สึกว่ยังรู้ไม่มากพอ ต้อง เรียนต่อปริญญาโท จบปริญญาโทแล้วก็รู้สึกว่ยังไม่พอ อีก ขอบฟ้าถอยหนีไปอีกแล้ว ต้องเรียนต่อปริญญาเอก ขอบฟ้าขยายออกไปเรื่อย ๆ จบปริญญาเอกแล้วนึกว่ พอแล้ว แต่ในที่สุดก็ต้องไปทำวิจัยหรือดูงานอีก ขอบ ฟ้าขยายหนีเราไปไม่สิ้นสุด ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึง ถือว่คนเราต้องศึกษาต่อไปไม่รู้จบ เรียกว่เป็นเสขะ คือผู้ยังต้องศึกษา นี่เป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผู้สำเร็จเป็นพระอรหันต์เท่านั้นไม่ต้องศึกษาต่อ เรียกว่า เป็นนอเสขะ คือผู้ไม่ต้องศึกษา

แม้การขยายขอบฟ้าเป็นเรื่องไม่รู้จบ เราก็ควรตระหนักว่าขอบฟ้าขยายไปจากจุดที่เราอยู่ในขณะปัจจุบัน เมื่อเราหยุดยืนอยู่กับที่ ขอบฟ้าก็ดูจะอยู่ห่างออกไปไม่กี่ไกลนัก แต่พอเราเดินเข้าไปหา ขอบฟ้าจึงขยายห่างจากเราออกไป ขอบฟ้าของแต่ละคนจึงมีจุดศูนย์กลางต่างกัน เรายืนอยู่ตรงไหน ขอบฟ้าก็ครอบเราตรงนั้น เราต่างมีขอบฟ้าต่างกัน เราอยู่ใต้ขอบฟ้าใดก็ควรเรียนรู้เรื่องภายในขอบฟ้านั้นให้ดีที่สุด นั่นคือเรียนรู้เรื่องตัวเอง กับเรื่องใกล้ตัวให้ดีพอที่จะเป็นฐานขยายออกไปข้างนอก แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าในโลกไร้พรมแดนนี้เราตื่นตื้นตื้นกับข้อมูลข่าวสารที่มาจากภายนอกมากเกินไป เราสนใจเรื่องต่างประเทศมากกว่าเรื่องเมืองไทย เรารู้เรื่องคนอื่นมากกว่าเรื่องตัวเอง เราจึงไม่สามารถประสานกลมกลืนความเป็นเราให้เข้ากับวัฒนธรรมที่ไหลบ่ามาจากภายนอก ผลที่ตามมาก็คือความขัดแย้งทางวัฒนธรรม แม่น้ำสองกระแสที่ไม่มี

วันบรรจบกันได้ไหลขนานกันอยู่ภายในตัวเรา สิ่งใหม่กับสิ่งเก่าขัดแย้งกันทำให้เป็นทุกข์ ถ้าเราประสานสิ่งเก่าเข้ากับสิ่งใหม่ได้เราจะมีความสุขมากขึ้นดังที่ผลการวิจัยขององค์กรชื่อแกลลัป (Gallup Organization) แห่งสหรัฐอเมริกาแสดงไว้

ประเทศที่คนมีความสุขที่สุด

แกลลัปทำแบบสอบถามส่งไปประเทศสำคัญ ๑๘ ประเทศทั่วโลก มีประเทศไทยรวมอยู่ในนั้นด้วย เขาถามคนในประเทศเหล่านั้นว่าท่านมีความสุขเพียงไร พอใจกับชีวิตและอาชีพการงานของท่านไหม ขอให้ส่งใบตอบกลับมา คำตอบที่ได้มาเป็นดังนี้^{๑๙}

อันดับที่ ๑ ดินแดนที่ประชาชนส่วนมากตอบว่า
ตนมีความสุขมาก ได้แก่ ประเทศไอซ์แลนด์ได้ ๘๒%

อันดับที่ ๕ สหรัฐอเมริกา ได้ ๗๒ %

อันดับที่ ๗ ญี่ปุ่น ได้ ๔๒ %

อันดับที่ ๑๑ จีน ได้ ๓๗ %

อันดับสุดท้าย คือ เม็กซิโกและฮังการี โดยเฉพาะ

ประเทศฮังการีได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีสถิติคนฆ่าตัวตายมากที่สุดในโลก

ท่านคงอยากทราบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่เท่าไร คำตอบก็คือไทยได้ ๗๔% อยู่ในอันดับที่ ๔ อย่าลืมว่านี่เป็นการสอบถามคนไทยก่อนค่าเงินบาทลอยตัว

ประเด็นที่น่าสนใจคือทำไมชาวไอซ์แลนด์จึงมีความสุขมาก ไอซ์แลนด์เป็นประเทศเล็กมีประชากร ๒๖๐,๐๐๐ คน เมื่อใครมีปัญหา เขาสามารถเข้าพบประธานาธิบดีได้ทันที เหมือนชาวไทยสมัยสุขุขทัยสามารถมาสั่งกระดิ่งขอเข้าเฝ้าพ่อขุนรามคำแหงได้ทุกเมื่อ เศรษฐกิจไอซ์แลนด์อยู่ในขั้นดี ประชากรมีรายได้ต่อหัวปี ๒๖,๔๐๐ เหรียญสหรัฐ แต่เมื่อพิจารณาดูภูมิประเทศแล้ว ชาวไอซ์แลนด์มีข้อเสียเปรียบในเรื่องความสะดวกสบาย พื้นที่ประเทศมีน้ำแข็งปกคลุมหนาวเยือกทั้งปี พื้นที่อยู่อาศัยได้มีเพียง ๑๐% ของพื้นที่ทั้งหมด เหตุที่พวกเขามีความสุขคงเนื่องมาจากทำที่ที่คนเหล่านี้มองโลกหรือมีทัศนคติต่อชีวิต ชาวไอซ์แลนด์เรียกประเทศของตนว่าเป็นดินแดนแห่งความขัดแย้ง

(Paradox) คือเป็นดินแดนของไฟและน้ำแข็ง (Land of fire and ice) ประเทศนี้ น้ำแข็งปกคลุมอยู่มากมาย ได้ น้ำแข็งเป็นภูเขาไฟ ประหลาดที่ไฟกับน้ำแข็งอยู่ด้วยกัน ชาวไอซ์แลนด์จะเห็นความขัดแย้งในธรรมชาติตั้งแต่ลืม ตาดูโลก และเมื่อเห็นสิ่งที่ขัดแย้งกันในธรรมชาติแล้ว พวกเขา ก็รู้จักปรับตัวปรับใจให้สอดคล้องกับธรรมชาติ นั้นคือธรรมชาติสอนให้พวกเขาอยู่อย่างยอมรับสิ่งที่ ขัดแย้งกันได้ คนที่นั่นสามารถยอมรับความขัดแย้ง ระหว่างเรื่องส่วนตัวเรื่องส่วนรวม พวกเขายอมรับเรื่อง เสรีภาพส่วนตัวของปัจเจกชน แต่โดยทั่วไปคนที่ยกย่อง เสรีภาพส่วนตัวมักจะไม่คำนึงถึงเรื่องส่วนรวม เหมือน กับที่คนไทยยุคตื่นเสรีภาพแล้วชอบพูดว่าทำอะไรได้ ตามใจคือไทยแท้ นี่เป็นเสรีภาพส่วนตัวที่ขัดแย้งกับ ส่วนรวม แต่ชาวไอซ์แลนด์ไม่มีความขัดแย้งข้อนี้ พวกเขา ยกย่องเสรีภาพส่วนตัวแต่ก็ไม่ใช้เสรีภาพนั้นมาก เกินไปจนรวมตัวเป็นชุมชนที่เข้มแข็งไม่ได้ เขาเคารพ ชึ่งกันและกันคือมีความเป็นชุมชนอย่างเข้มแข็ง เพราะ ฉะนั้นในประเทศนี้ไม่มีเด็กเร่ร่อน ไม่มีเด็กจรจัด ลูก

นอกกฎหมายก็สามารถอยู่ในบ้านได้อย่างอบอุ่น เพราะเขาถือว่ามีปัญหาในบ้านดีกว่าปล่อยให้เป็นการระของสังคม ชาวไอซ์แลนด์ผสมผสานเสรีภาพส่วนตัวเข้ากับ ความสำนึกต่อชุมชนได้เป็นอย่างดี

สิ่งที่น่าชื่นชมอีกประการหนึ่งของชาวไอซ์แลนด์ก็คือว่า การประสานพลังของวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม เข้ากับพลังของวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างกลมกลืน พวกเขาภาคภูมิใจในความเป็นคนไอซ์แลนด์ ยาวชन्दูทิวี รับข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต แต่พวกเขาไม่ดูถูกตัวเองว่าด้อยกว่าประเทศอื่น ยังนำนิทานพื้นบ้านเอามาเล่าสู่กันฟังอย่างไม่เห็นว่าเป็นเรื่องเขย อะไรที่เป็นวัฒนธรรมเดิมของเขาก็ไม่บอกว่าเขย พวกเขาภูมิใจและสามารถจะอยู่อย่างเป็นตัวของตัวเองและไม่ดูถูกตนเอง การไม่ดูถูกตนเองนี้แหละที่ทำให้เขาพอใจในความเป็นเขาและมีความสุขมากกว่าคนไทย

วิชิชาวาท

การที่ชาวไอซ์แลนด์สามารถผสมผสานสิ่งที่ขัดแย้งเข้าด้วยกันได้ดีเช่นนี้เพราะรู้จักมองแยกประเด็นจนเห็นเอกภาพในความหลากหลาย (Unity in Diversity) สิ่งทั้งหลายดูแตกต่างกันก็จริง แต่ในความต่างยังมีความเหมือนกันจนสามารถรวมกันได้ การมองแบบแยกประเด็นนี้เรียกว่า วิชิชาวาทในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทที่คนไทยนับถือนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวิชิชาวาทแปลว่าสอนจำแนกแยกแยะ ก่อนการสังคายนาครั้งที่ ๓ นักบวชจากศาสนาอื่นจำนวนมากได้ปลอมบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระภิกษุที่เคร่งครัดไม่ยอมร่วมทำสังฆกรรมกับพระภิกษุปลอมเหล่านั้น จึงเกิดความแตกแยกในคณะสงฆ์ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงประสงค์จะปฏิรูปพระศาสนาให้บริสุทธิ์ ทรงปรึกษาประธานสงฆ์คือพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระแล้วเห็นว่าต้องจับผู้ที่ปลอมบวชสึกออกไป ทรงให้จัดการสอบไล่สักด้วยการตั้งคำถามข้อหนึ่งให้ตอบ ใครตอบผิดต้อง

ถูกจับสึก คำถามสำหรับสอบไล่มีอยู่ว่าพระพุทธเจ้าสอนอะไร ใครที่ตอบว่าพระพุทธเจ้าสอนเรื่องอัตตาหรือเรื่องพระพรหมสร้างโลก ถือว่าตอบผิดจึงถูกบังคับให้สึกผู้ที่สอบผ่านและบวชต่อไปได้คือผู้ที่ตอบว่าพระพุทธเจ้าเป็นวิเศษชาวที่แปลว่าผู้สอนจำแนกแยกแยะ

วิเศษชาวที่สอนให้มองแยกส่วน นั่นก็คือลักษณะของพระพุทธศาสนา ที่ไม่สุดโต่งหัวรุนแรงเพราะมีการสอนให้มองโลกตามที่เป็นจริง การมองสุดโต่งด้านเดียวเรียกว่าเอกังสวาท พระพุทธเจ้าตรัสว่า “เราเป็นวิเศษชาว ไม่ใช่เอกังสวาท”^{๑๐} ความจริงในโลกมีเงื่อนไขหรือปัจจัยแวดล้อมมากมาย เรื่องเดียวกันอาจจะดีในสถานการณ์หนึ่งแต่ไม่ดีในสถานการณ์อื่น การพูดความจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้นจึงต้องดูบริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมคือมองให้รอบด้านไม่ใช่มองเพียงด้านเดียว ด้านไหนขาวด้านไหนดำก็รอบรู้ตามที่เป็นจริง นั่นคือวิชา รู้เห็นตามความเป็นจริง ไม่ใช่เน้นด้านใดด้านหนึ่งจนไม่รู้เท่าทันสรรพสิ่ง วิเศษชาวที่สอนให้มองรอบด้าน ข้อมูลข่าวสารใดมีคุณก็ยอมรับว่ามีคุณและ

พระราชวรมณี (พระยสุธ ธมมจิตโต)

๒๗

เอามาใช้ประโยชน์ ข้อมูลข่าวสารใดมีโทษก็ให้รู้เท่าทัน และพยายามหลีกเลี่ยง นั่นคือทำที่แบบวิภังชวาท ใครที่รับข้อมูลด้านเดียวแล้วด่วนสรุปจัดเป็นเอกังสวาท คนเช่นนี้มีลักษณะการเหมือนกับคนตาบอดคลำช้างที่ พระพุทธเจ้าตรัสเล่าไว้ในปฐมนानาตติยสูตรดังต่อไปนี้

พระราชองค์หนึ่งทรงนึกสนุกขึ้นมาได้สั่งให้เจ้าหน้าที่เรียกประชุมคนตาบอดแต่กำเนิดทุกคนที่อยู่ในเขตพระนคร เมื่อคนตาบอดมาพร้อมกันแล้ว เจ้าหน้าที่จัดแบ่งเป็นกลุ่มๆ สั่งแต่ละกลุ่มให้จับเฉพาะอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของช้างโดยสำคัญให้พวกคนตาบอดจำว่านี่คือช้าง จากนั้นพระราชเจ้าเรียกประชุมคนตาบอดทุกกลุ่มพร้อมกันแล้วทรงให้คนตาบอดแต่ละกลุ่มบรรยายลักษณะของช้างตามที่ตนรับรู้ คนตาบอดเหล่านั้นบอกลักษณะของช้างแตกต่างกันไป ซึ่งขึ้นอยู่กับอวัยวะของช้างที่พวกเขาสัมผัสมา

พวกที่คลำหัวช้างบอกว่าช้างเหมือนหม้อ

พวกที่คลำหูช้างบอกว่าช้างเหมือนกระดิ่ง

พวกที่คลำวงช้างบอกว่าช้างเหมือนงอนไถ

พวกที่คลำตัวข้างบอกว่าข้างเหมือนยุ่งช้า
พวกที่คลำหางข้างบอกว่าข้างเหมือนสาก
พวกที่คลำปลายหางข้างบอกว่าข้างเหมือนไม้กวาด
คนตาบอดเหล่านั้นต่างทุ่มเถียงกันว่าข้างมี
ลักษณะดังที่ตนสัมผัส คนอื่นไม่รู้จักข้าง ตนเท่านั้น
รู้จักข้าง เมื่อทุ่มเถียงกันแล้วไม่มีใครฟังใคร ในที่สุด
คนตาบอดได้ชกต่อยกันซุลมุน เป็นที่สนุกสนานของ
พระราชายิ่งนัก

พระพุทธเจ้าทรงสรุปคติธรรมจากนิทานเรื่องนี้ว่า
“คนทั้งหลายที่มองด้านเดียวย่อมยึดถือขัดแย้งทะเลาะ
วิวาทกัน”^{๑๑}

คนรับข้อมูลข่าวสารเพียงด้านเดียวย่อมเห็นความ
จริงบางส่วน ถ้าเขายึดถือความจริงบางส่วนนั้นว่าเป็น
ความจริงทั้งหมด เขาก็จะพลาดจากภาพรวมของความ
จริงที่สมบูรณ์เหมือนคนตาบอดคลำข้างในนิทานที่เล่ามา

พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มองความจริงรอบด้าน
ทุกแง่ทุกมุม เมื่อมีคนไปทูลถามพระพุทธเจ้าว่า การอยู่
ป่าดีหรือไม่ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า นั่นขึ้นอยู่กับว่าอยู่

ป่าแล้วจิตสงบหรือฟุ้งซ่าน ถ้าอยู่ป่าแล้วมีสติจิตสงบ การอยู่ป่าเช่นนั้นเป็นเรื่องดี แต่ถ้าอยู่ป่าแล้วจิตฟุ้งซ่าน ไม่มีสติ การอยู่ป่าเช่นนั้นไม่ดี นี่คือตัวอย่างการมองโลกแบบวิภังชวาท

สมัยที่มั่งสวิริติหรือการรับประทานผักกำลังโด่งดัง มีผู้ไปถามหลวงพ่อกุฑกฐาสว่าระหว่างรับประทานผักกับรับประทานเนื้อสัตว์อย่างไหนดีกว่ากัน หลวงพ่อกุฑกฐาสแยกตอบว่า ใครรับประทานผักหรือรับประทานเนื้อสัตว์ด้วยจิตว่าง ไม่ยึดติดกับรสอร่อย เห็นว่าดีทั้งนั้น แต่คนไหนรับประทานเนื้อสัตว์โดยติดในรสอร่อย คนนั้นเป็นยักษ์เป็นมาร คนไหนรับประทานผักโดยติดในรสอร่อยของผัก คนนั้นเป็นลิงเป็นค่าง

เก่ง ดี และมีสุข

การมองโลกแบบวิภังชวาททำให้คนมองโลกตามความเป็นจริงทุกแง่ทุกมุม เขาจะเป็นคนเก่งที่รู้เท่าทันสังคม วิภังชวาททำให้คนคิดกว้างไกล เอาใจใส่ความรู้สึกนึกคิดของคนรอบข้าง ไม่ใจแคบแบบเห็นแก่ตัว

แต่เป็นคนดีมีน้ำใจ และวิเศษชวาทช่วยให้รู้เท่าทัน
โลภธรรมทั้งแปดว่าลากลูกกับเสื่อมลาม ยศคู่กับเสื่อมยศ
สรรเสริญคู่กับนินทา สุขคู่กับทุกข์ เมื่อรู้ทันความจริง
เช่นนี้ก็จะเป็นคนรู้จักปล่อยวาง เป็นคนมีความสุขง่าย
แต่ทุกข์ยาก เพราะไม่เปราะบางต่อโลภธรรมที่มากระทบ

การศึกษาจะต้องสร้างคนให้เป็นคนเก่ง ดี และมี
ความสุข นั่นคือคนมีการศึกษาต้องมีภาพ 3 ภาพ ได้แก่
สมรรถภาพ คุณภาพ และสุขภาพ

สมรรถภาพคือความเก่ง การศึกษาจะต้องช่วย
ขยายขอบฟ้าแห่งความรู้ให้กับคนเราอย่างต่อเนื่องเพื่อ
ให้ทันกับหน้าที่ที่รับผิดชอบ คนบางคนมีความรู้ทาง
วิชาการดีแต่ขาดทักษะในการทำงาน ในกรณีนี้เขา
จำเป็นจะต้องขยายขอบฟ้าแห่งประสบการณ์ในการ
ฝึกหัดปฏิบัติงาน คนบางคนเก่งอยู่ในระดับหนึ่งแต่ไม่
พัฒนาตนเองให้พร้อมที่จะรับหน้าที่ใหม่ เช่นขณะเป็น
นิสิตนักศึกษาเขาเรียนเก่ง แต่พอเป็นครูอาจารย์แล้ว
สอนไม่ได้ บางคนเป็นครูอาจารย์ที่ดีแต่เป็นนักบริหาร
ที่เลว อันที่จริง ก่อนที่ตำแหน่งหน้าที่จะสูงขึ้น ขอบฟ้า

แห่งความรู้ต้องขยายไปก่อนหน้านั้นแล้ว เมื่อเราเดิน
มุ่งหน้าไปในทิศทางใด ขอบฟ้าในทิศทางนั้นจะขยาย
ลวงหน้าไปก่อนเสมอ ในทำนองเดียวกัน เมื่อเราจะได้รับ
รับตำแหน่งใหม่ เราควรมีความรู้ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติ
หน้าที่ในตำแหน่งนั้นอยู่บ้าง ไม่ใช่รับตำแหน่งไว้ก่อน
แล้วค่อยคลำหาทางเอาทีหลัง ก่อนที่ครูจะรับสอนวิชา
ใด ควรจะพิจารณาว่าตนมีความรู้ความถนัดในวิชานั้น
หรือไม่ นั่นคือขอบฟ้าแห่งความรู้ต้องขยายไปก่อน
ก่อนจะรับตำแหน่งบริหารใด ขอบฟ้าแห่งความรู้
สำหรับงานในตำแหน่งนั้นจะต้องขยายไปก่อนแล้ว
ความรู้ความสามารถของบางคนวิ่งตามไม่ทันตำแหน่ง
หน้าที่ จึงเข้าลักษณะตามภาษิตฝรั่งที่ว่า *สัญชาติลิง
ยิ่งปีนสูงขึ้นไ้เท่าไรคนก็รู้ว่าเป็นลิงมากขึ้นเท่านั้น*
ตอนอยู่ใต้ต้นไม้ คนไม่รู้ว่าเป็นเสือหรือแมวหรือหมี
แต่พอปีนยอดมะพร้าว มันอยู่ไม่สุข คนจึงรู้ว่าเป็นลิง
แน่นอน เหมือนบางคนตอนที่อยู่ในตำแหน่งเล็ก แม้จะ
ไม่ได้เรื่อง คนทั่วไปไม่ได้สังเกต พอเขาขึ้นตำแหน่งสูง
คนก็นินทาว่าโง่แล้วยังขยันอีก

จงใฝ่สูงในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ แต่อย่าใฝ่สูงในตำแหน่ง ขงจื้อคิดอย่างนี้จึงกล่าวว่า อย่าหวังว่าใครไม่รู้ว่าท่านเก่งหรือมีความสามารถ หวังแต่ว่าสักวันหนึ่งเมื่อคนเขายกย่องเลื่อนตำแหน่งท่าน ท่านมีความเก่งและมีความสามารถสมกับที่เขายกย่องเลื่อนตำแหน่งหรือเปล่า

แต่บางคนมีสมรรถภาพคือเป็นคนเก่งแต่เห็นแก่ตัว เขาใจแคบคิดเอาเปรียบคนอื่นตลอดเวลา ทำงานร่วมกับใครไม่ได้ กลายเป็นคนดีที่โลกไม่ต้องการ อยู่ที่ไหน วงแตกที่นั่น เป็นผู้ทะเลาะสืบทิต คนประเภทนี้เก่งแต่ไม่ดี มีสมรรถภาพแต่ขาดคุณภาพ ความเก่งของเขา ไม่มีคุณค่าแก่สังคม ถ้าเขามีอำนาจเขาจะถืออำนาจนั้น มารับใช้ตัวเอง

ถ้าเขาเป็นเจ้านาย เขาจะตั้งกฎไว้สองข้อ คือ

กฎข้อที่ ๑ เจ้านายไม่เคยทำอะไรผิด

กฎข้อที่ ๒ ถ้าคิดว่าเจ้านายทำอะไรผิด โปรดดูกฎ

ข้อที่ ๑

นี่แสดงว่า เขาถือความถูกต้องแต่ไม่ถือความถูกต้อง

อะไรจะดีก็ต่อเมื่อถูกใจเขา สังคมต้องการคนเก่งที่เป็นคนดี มีน้ำใจ ถือกติว่าถูกต้องไม่จำเป็นต้องถูกใจ สมรรถภาพหรือความเก่งอย่างเดียวยังไม่สมบูรณ์ ต้องมีคุณภาพคือความเป็นคนดีมีน้ำใจ เพราะฉะนั้น เป็นคนเก่งอย่างเดียวยังไม่พอ ต้องเป็นคนดีด้วย นั่นคือมีสมรรถภาพคู่กับคุณภาพ

บางคนทั้งเก่งและดี แต่เสียที่เครียดเหลือเกิน

เพื่อนถามเขาว่า “อายุเท่าไร?”

เขาตอบว่า “สี่สิบปี อายุผมเท่าอายุคณะครุศาสตร์”

เพื่อนย้อนว่า “จั้นหรือ นี่กว่าจะเกษียณราชการปีหน้า ทำไมโทรมขนาดนี้”

ความเครียดในใจทำให้เสียสุขภาพกาย นี่แสดงว่าไม่มีสุขภาพคือความสุขกายและสุขใจ ชีวิตในอุดมคติคือชีวิตของคนทั้งเก่งทั้งดีและมีความสุข ในบรรดาความเก่งความดีและความสุขนี้ ความสุขสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นพื้นฐานของชีวิต พระพุทธเจ้าตรัสว่า สุขกามานิ ภูตานิ สัตว์ทั้งหลายต้องการความสุข ชีวิตที่มีความสุขถือว่าเป็นชีวิตที่สมหวัง

นอกจากนี้ ความสุขยังเป็นฐานของความเก่งและความดี ถ้าเราโยงสิ่งที่เราทำไม่ว่าเรื่องอะไรก็ตามเข้ากับความสุข เราจะทำได้ดีขึ้น ความสุขเป็นแรงจูงใจที่มีพลังที่สุด เด็กที่มีความสุขในการเรียนจะตั้งใจเรียนและเรียนได้ดี เพราะฉะนั้นการศึกษาจะต้องทำให้คนคิด เชื่อมโยงได้ว่าไม่ว่าจะทำอะไรเขาจะทำอย่างมีความสุข

เนื้อหาของการศึกษาอยู่ตรงที่สอนให้คิดเชื่อมโยง เราจะเป็นคนเก่งถ้าเราสามารถคิดเชื่อมโยงระหว่างจุดที่เราอยู่กับจุดที่เราคาดหวังว่าจะเกิดขึ้น เราจะเป็นคนดีมีน้ำใจ ถ้าเราสามารถคิดเชื่อมโยงตัวเราเองเข้ากับคนทั้งหลาย เราจะรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เราจะมีความสุขถ้ารู้จักคิดเชื่อมโยงจนเห็นว่าสิ่งทั้งหลายเกิดดับตามเหตุปัจจัย รู้แล้วละ รู้แล้ววาง

สุขและทุกข์อยู่ที่ใจมิใช่หรือ

ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส

ถ้าไม่ถือก็ไม่ทุกข์พบสุขใจ

เราอยากได้ความสุขหรือทุกข์กัน

อิทธิพลของโฆษณา

คนไม่มีการศึกษาเมื่อรับข้อมูลข่าวสารเพียงบางส่วนแล้วมักด่วนสรุปเหมือนคนตาบอดคลำช้าง เขารับรู้เพียงแค่นั้นโดยไม่เชื่อมโยงให้เห็นภาพรวม ไม่มีการมองรอบด้าน อวิชาเกิดขึ้นเพราะมีการเชื่อมโยงผิดพลาด การโฆษณาสมัยนี้ทำออกมาชิ้นสั้นๆ ออกอากาศทางวิทยุและโทรทัศน์ครั้งละไม่กี่วินาที เมื่อคนได้ชมสปอร์ตโฆษณาเหล่านั้นอาจด่วนสรุปผิดๆก็ได้ เช่นเขาโฆษณาเบียร์ยี่ห้อหนึ่งว่าเป็นความสุขที่คุณดื่มได้ เขาต้องการให้คนคิดโยงต่อไปว่าถ้าดื่มเบียร์นี้แล้วจะมีความสุข

หลายปีมาแล้ว บริษัทเป๊ปซี่ลงทุนให้ไมเคิล แจคสัน ร้องเพลงและแสดงประกอบการโฆษณาเป๊ปซี่ไมเคิล แจคสันใช้เวลาแสดงในโฆษณาเพียง ๑๘๐ วินาทีได้ค่าตัว ๑๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ บริษัทเป๊ปซี่จ่ายเงินให้จำนวนมหาศาลเพราะหวังผลว่าคนจำนวนมากชอบฟังเพลงไมเคิล แจคสัน เมื่อคนเหล่านั้นดูไมเคิล แจคสันร้องเพลงโฆษณาเป๊ปซี่ พวกเขา ก็จะคิดเชื่อม

โยงว่าการตีพิมพ์ซึ่งคงจะทำให้มีความสุขเหมือนฟังเพลงของไมเคิล แจคสัน นี่คือการสร้างสถานการณ์ให้คนคิดเชื่อมโยงตามทฤษฎีสันกระดิงของพาฟลอฟ

นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียชื่อ อีวาน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov) ได้ค้นพบว่าเมื่อสุนัขเห็นอาหาร น้ำลายของมันจะไหลออกมา ต่อมาพาฟลอฟสันกระดิงแล้วจึงให้อาหารแก่สุนัข ปรากฏว่าสุนัขจะน้ำลายไหลทุกครั้งที่ได้ยินเสียงกระดิง แม้ว่าบางครั้งจะเป็นสัญญาณกระดิงหลอกคือไม่มีอาหารเลยก็ตาม สุนัขก็จะน้ำลายไหลเหมือนกัน นี่แสดงว่าสุนัขได้เชื่อมโยงเสียงกระดิงเข้ากับอาหาร เมื่อได้ยินเสียงกระดิงจึงน้ำลายไหล

การโฆษณาเหมือนการสันกระดิงที่กระตุ้นความต้องการให้เกิดกับผู้ชมโฆษณา เช่นในการโฆษณาเบียร์ยี่ห้อหนึ่งว่าเป็นความสุขที่คุณดื่มได้ เบียร์เหมือนกระดิงความสุขเหมือนอาหารเมื่อเห็นเบียร์ยี่ห้อนี้แล้วคนจะคิดโยงไปถึงความสุขคือคิดว่าเบียร์เป็นเงื่อนไขของความสุขทั้งที่ความจริงก็คือการโฆษณานี้เป็นการสันกระดิงหลอกกัน

การโฆษณาหลายอย่างเป็นการสิ้นกระตังหลอกกันทั้งนั้น ฝ่ายจะขายสินค้าก็โหมโฆษณาว่าต้องซื้บรดยี่ห่อนี้ถึงจะเท่ ต้องอยู่ในหมู่บ้านนี้ถึงจะมีความสุข บางคนเชื่อโฆษณาจึงกู้หนี้ยืมสินมาผ่อนรถผ่อนบ้านแล้วก็นอนเป็นทุกข์ที่หนี้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด กว่าจ้รู้ความจริงว่าสิ้นกระตังหลอกกันก็หลวมตัวเสียเงินเสียเวลาไปมิใช่น้อย นี่เป็นอวิชาคือความไม่รู้ที่เกิดจากการโฆษณาในยุคนี้ การศึกษาต้องทำให้เรามองทะลุภาพโฆษณาเลยไปถึงความจริงที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์หน้าฉาก ใครที่แสวงหาความจริงได้ด้วยตนเองจัดว่าเป็นคนเก่ง ในโลกไร้พรมแดนนี้คนเก่งคือคนที่เห็นภาพรวมของความจริงจนไม่ติดอยู่กับภาพย่อยอย่างคนตาบอดคลำช้าง เขาต้องมีปัญญาคือความรอบรู้จ้จริงจ

เมื่อพูดมาถึงตรงนี้ทำให้นึกถึงคนเก่งคนหนึ่งในยุคข้อมูลข่าวสารและคนคนนี้เข้าใจสิ้นกระตังให้เราซื้อสินค้าของเขาจนตัวเขาเองกลายเป็นมหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลกในปัจจุบัน เขามีชื่อว่าบิล เกตส์ (Bill Gates)

นายบิล เกตส์นับว่าเป็นตัวอย่างของคนที้ประสบ

ความสำเร็จในยุคข้อมูลข่าวสาร เขามีอายุเพียง ๔๒ ปี
ขึ้นเป็นมหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลก เพราะขายผลิต
ภัณฑ์ของไมโครซอฟต์ เช่น วินโดว์ ๙๕ เฉพาะปีที่แล้ว
เขาทำกำไรได้ตลอดปีเป็นเงินหนึ่งหมื่นหนึ่งพันล้าน
เหรียญสหรัฐ เคลียทำกำไรได้วันละ ๓๐ ล้านเหรียญ
สหรัฐ

นายบิล เกตส์เป็นคนแปลก ในวัยเด็ก ตอนเขา
เรียนชั้นป. ๖ เขาชอบนั่งคิด กลับจากโรงเรียนก็นั่ง
คิด แม่ตามหาตัวลูกไม่เจอ เพราะบ้านใหญ่มาก แม่ใช้
โทรศัพท์ภายในเรียกหาลูก พอลูกรับสาย แม่ถามว่า
กำลังทำอะไร บิล เกตส์ตอบว่า กำลังนั่งคิด แม่สงสัย
ว่าทำไมเด็กคนนี้จะชอบนั่งคิด คงจะผิดปกติ จึงพาลูก
ไปหาจิตแพทย์เพื่อให้ทำจิตบำบัดอยู่ ๑ ปี ในที่สุด
จิตแพทย์ได้บอกแม่ว่าอย่าไปยุ่งกับบิล เกตส์เลย เขา
เป็นเด็กช่างคิด ไม่มีอะไรผิดปกติ คุณเปลี่ยนเขาไม่ได้
ต้องตามใจเขา ตั้งแต่นั้นมา แม่จึงเลิกพาบิล เกตส์ไป
หาจิตแพทย์

บิล เกตส์เรียนเก่ง เมื่อโตขึ้นได้เข้าเรียนในมหา

วิทยาลัยฮาวาร์ดถึงปีที่ ๒ แล้วลาออกจากมหาวิทยาลัยไปพร้อมกับเพื่อนชื่อ พอล อัลเลน ตั้งบริษัทไมโครซอฟต์เมื่อ ๒๐ ปีที่แล้ว เขาประสบความสำเร็จในธุรกิจคอมพิวเตอร์อย่างรวดเร็วจนขึ้นเป็นมหาเศรษฐีอันดับหนึ่งของโลก มีคนเรียกบิล เกตส์ว่าเป็นเอดิสันและฟอร์ดแห่งยุคปัจจุบัน

บิล เกตส์ทำงานเก่งมาก ทุกวันนี้เขาทำงานเหมือนวินโดว์ ๙๕ ที่เขาผลิตขึ้นมา นั่นคือเขาทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกันเหมือนกับวินโดว์ ๙๕ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Multitasking คือทำหน้าที่หลายอย่างได้ในเวลาเดียวกัน เมื่อเราใช้วินโดว์ ๙๕ เราสามารถจะเปิดโปรแกรม ต่างๆ เช่น Page Maker และ Word ทับซ้อนกันในหน้าจอคอมพิวเตอร์ ในขณะที่เราสามารถใช้คอมพิวเตอร์ทำงานได้หลายอย่าง แม้จะเปิดซีดีรอมทับซ้อนมาอีกก็ทำได้ บิล เกตส์ก็ทำงานแบบเดียวกัน ทุกวันนี้เขาใช้คอมพิวเตอร์ ๒ เครื่องในการทำงาน คอมพิวเตอร์เครื่องแรกสำหรับสำนักงานบริษัทในเครือผ่าน E-mail เครื่องที่สองสำหรับค้น

ข้อมูลข่าวสาร เขาเปิดคอมพิวเตอร์ทิ้งไว้ทั้งวัน ทำงานตลอดเวลา นี่คือนิสัยที่เขาทำเป็นปกติ เขามีสมาธิดี นับว่าเป็นคนเก่งคนหนึ่งในยุคข้อมูลข่าวสาร

บิล เกตส์พัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ขึ้นมาจนกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการศึกษา ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าการศึกษาที่ดีเหมือนการสอนให้คนจับปลา นั่นคือ ครูเป็นเพียงผู้แนะนำวิธีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเองให้กับศิษย์ เมื่อศิษย์ได้วิธีการนั้นแล้ว ก็ต้องใช้ค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารจากห้องสมุดหรือคอมพิวเตอร์ด้วยตนเองต่อไป

บทบาทของครู

ในการให้การศึกษา นั้น บทบาทของครูมีอยู่กับการแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำได้ ครูไม่ต้องเข้าไปวุ่นวายกับเขา ครูต้องมีอุเบกขาคือวางเฉยบ้าง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าครูไม่สำคัญ บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำ ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ (วิชาจรณสมฺปนฺโน) วิชาคือความรู้ดี จรณะคือความ

ประพฤติดี วิชชาทำให้ครูแนะดี จระณะทำให้ครูนำดี
 แนะนำคือสอนให้จำเพื่อทำตาม นำคือทำให้ดูเป็นแบบ
 อย่างสร้างแรงบันดาลใจ บทบาทสำคัญของครูมีสาม
 คำคือ แนะนำให้ทำ นำให้ดู อยู่ให้เห็น พระพุทธเจ้าเป็น
 ผู้แนะนำดีจึงได้ชื่อว่าศาสดาหรือบรมครู บทบาทในการ
 สอนของพระพุทธเจ้าอยู่ที่การแนะนำ ดังพุทธพจน์ที่ว่า

“ตุมฺเหหิ กิจจํ อาตปฺปํ อกฺขาตาโร ตถาคตา

การลงมือปฏิบัติจริงจึงเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย

พระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ”^{๑๒}

พระพุทธเจ้าทรงถือว่าครูมีความสำคัญมาก
 เพราะครูเป็นกัลยาณมิตร ครูคือคนบอกทางเดินให้
 เราไปค้นหาอะไรต่างๆ และเป็นแบบอย่างที่ดี ถ้าโลก
 นี้ไม่มีครู เราไม่อาจมีชีวิตรอดอยู่ได้ ถามว่าครูคนแรก
 ของเราคือใคร ตอบว่าพ่อแม่เป็นบูรพาจารย์คือครู
 คนแรกของเรา เมื่อเป็นเด็กเล็กเราต้องอาศัยพ่อแม่ใน
 บ้านเป็นกัลยาณมิตร ขอบฟ้าแห่งความรู้จำกัดอยู่
 ภายในบ้าน ต่อมาขอบฟ้าแห่งความรู้ขยายตัวออกไป
 นอกบ้าน เราก็ต้องอาศัยคนอื่นเป็นกัลยาณมิตร โดย

เฉพาะอย่างยิ่งการที่จะบรรลุธรรม เป็นพระอรหันต์ ไม่มีกัลยาณมิตรไม่ได้ พระพุทธศาสนาตั้งขึ้นมาได้ เพราะมีพระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตรองค์แรก ต่อจากนั้นพระสาวกต่อให้ฉลาดเพียงใดก็บรรลุธรรม ด้วยตนเองไม่ได้ ต้องอาศัยพระพุทธเจ้าเป็นครู พระสาวกอื่นๆ สืบทอดพระศาสนาต่อเนื่องกันมาก็เพราะระบบครู สอนศิษย์ สืบทอดมาจนทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้า จึงตรัสว่า *สกลเมว หิทฺถํ อานนฺท พุรฺหมจฺริยํ ยทิตฺถํ กัลยาณมิตฺตตฺตา* แปลความว่า *ความมีกัลยาณมิตรนี้แหละ เป็นเนื้อตัวทั้งหมดแห่งพรหมจรรย์คือพระศาสนา*^{๑๒} โดยนัยนี้ คำสอนในพระไตรปิฎก ก็คือกัลยาณมิตร การพัฒนาปัญญาต้องเริ่มด้วยการมีแหล่งข้อมูลที่ดี เป็นกัลยาณมิตร เรียกว่า สัมปฺปริสฺสังเสวะ แปลว่าการคบคนดีหรือแหล่งข้อมูลที่ดี การพัฒนาปัญญาจะเริ่มที่ กัลยาณมิตร

เราจะได้ประโยชน์จากกัลยาณมิตรก็ต่อเมื่อเรามีจิตอ่อนโยน ถ้าจิตไม่อ่อนโยน แม้เราจะอยู่ใกล้นักปราชญ์ เราก็จะไม่ได้อะไรจากท่าน เหมือนทัพพีที่ไม่รู้

รสแกง จิตอ่อนโยนมีลักษณะเหมือนจิตของเด็ก จอห์น ดิวอีกกล่าวว่าจิตใจของเด็กปรับตัวง่ายเพราะมีลักษณะเป็น Plasticity คือเหมือนพลาสติกเหลวที่พร้อมจะปรับรูปเป็นสิ่งต่างๆได้ เด็กจึงเรียนแบบง่าย เหมือนดินเหนียวที่เราจะปั้นเป็นรูปอะไรก็ได้ จิตชนิดนี้ภาษาบาลีเรียกว่ามีมุตตา คือความอ่อนโยน เด็กมีจิตอ่อนโยน เพราะธรรมชาติของเด็กยังต้องพึ่งพาคนอื่น ความรู้สึกว่าต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ทำให้เด็กเล็กรู้จักประจบเรียกหาความรักความเอาใจใส่ นี่คือเสน่ห์ของเด็ก เมื่อเด็กโตเป็นวัยรุ่น เขารู้สึกว่าตัวเองเข้มแข็งพอที่จะยืนอยู่บนลำแข้งของตัวเอง เขาเริ่มรู้สึกว่าไม่ต้องง้อใคร ความแข็งแกร่งก็เกิดขึ้นในจิตใจของวัยรุ่น จิตใจที่แข็งแกร่งจะปรับรูปเป็นอะไรได้ยาก จิตใจที่เหมาะสมกับการเรียนรู้คือจิตใจที่อ่อนโยนด้วยศรัทธาคือความเชื่อ ความเลื่อมใส เด็กจะเรียนกับครูได้ง่าย ถ้าเด็กมีศรัทธาต่อครู การศึกษาและปฏิบัติธรรมเริ่มต้นที่ความศรัทธา ในพระรัตนตรัย พระพุทธเจ้าตรัสว่า สทถาย ตรตี โหสมิ คนจะข้ามห้วงแห่งความทุกข์ได้ด้วยศรัทธา^{๑๔}

ทุกวันนี้ คนอเมริกันสนใจพระพุทธศาสนาแบบทิเบต พระพุทธศาสนาแบบทิเบตเข้าไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกาได้ ๓๐ ปี เป็นที่นิยมแพร่หลายไม่แพ้พระพุทธศาสนาิกายเซนจากญี่ปุ่น เราได้เห็นตำราพระพุทธศาสนาภาษาไทยที่แปลมาจากภาษาอังกฤษวางขายในเมืองไทยทุกวันนี้ส่วนใหญ่มาจากพระพุทธศาสนาแบบทิเบต ชาวอเมริกันแปลคำสอนของอาจารย์จากภาษาทิเบตเป็นภาษาอังกฤษ คนไทยแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย พระพุทธศาสนาแบบทิเบตประสบความสำเร็จในสหรัฐอเมริกาก็เพราะความกล้าเสี่ยงของอาจารย์ทิเบตรุ่นแรกๆ ที่เข้าไปในอเมริกา

อาจารย์ทิเบตรุ่นแรกๆ กำหนดให้ชาวอเมริกันฝึกกราบแบบทิเบตให้ได้ ๑๐๐,๐๐๐ ครั้งก่อนนั่งกรรมฐาน การกราบแบบทิเบตเป็นเรื่องยากกว่าของไทย การกราบของไทยเรียกว่าเบญจางคประดิษฐ์ คือกราบด้วยองค์ ๕ หมายถึงอวัยวะ ๕ ส่วนจะต้องแตะพื้น นั่นคือหน้าผาก ๑ ฝ่ามือ ๒ และเข่า ๒ แตะพื้น ส่วนการกราบแบบทิเบตเรียกว่าอัมฆางคประดิษฐ์ คือกราบด้วย

องค์ ๘ หมายถึงอวัยวะ ๘ ส่วนจะต้องแตะพื้น นั่นคือ หน้าผาก ๑ ฝ่ามือ ๒ และเข่า ๒ รวมเป็นห้าส่วนแตะพื้นเหมือนของไทย เพิ่มอีกสามส่วนคือ ข้อศอก ๒ หน้าอก ๑ นึกภาพง่าย ๆ ว่า กราบแบบทิเบตคือนอนคว่ำหน้าราบลงไปกับพื้น ยื่นแขนทั้งสองเลยศีรษะออกไป นั่นคือนอนกราบยาวไป อาตมาได้เห็นการกราบแบบทิเบตครั้งแรกในอินเดียที่พุทธคยา บริเวณต้นพระศรีมหาโพธิ์ พระทิเบตกราบวนรอบต้นพระศรีมหาโพธิ์ คือวัดพื้นไปเรื่อยๆ ยืนอยู่ตึกก็ทิ้งตัวลงนอนกราบแล้วลุกขึ้นมายืนก่อนที่จะนอนกราบลงไปอีก

เมื่ออาจารย์ทิเบตเข้าไปสอนพระพุทธศาสนาในสหรัฐอเมริกา ท่านสอนให้ฝรั่งกราบแบบนี้ ๑๐๐,๐๐๐ ครั้งก่อนนั่งกรรมฐาน ตอนแรกอาจารย์ทิเบตไม่แน่ใจว่าฝรั่งจะยอมกราบอย่างนั้น แต่ปรากฏว่าประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง เพราะฝรั่งเห็นว่าการกราบแบบนั้นเป็นการออกกำลังกายช่วยลดน้ำหนัก อาจารย์ไม่ได้กำหนดว่าจะกราบที่ไหน กราบที่วัดแล้วแล้วไปกราบต่อที่บ้านก็ได้ นับรวมให้ได้ ๑๐๐,๐๐๐ ครั้ง เหตุที่อาจารย์ทิเบต

กำหนดเช่นนั้น เพราะเห็นว่าคนอเมริกันมีทัศนคติ
ว่าตัวเองแน่กว่าชาวเอเชีย จิตใจยังแข็งกระด้าง การ
สอนกรรมฐานทันทีจะไม่ไ้ผล จึงต้องสอนให้หัดกราบ
๑๐๐,๐๐๐ ครั้ง เพื่อให้จิตใจอ่อนโยนพร้อมจะรับคำ
สอน เมื่อยอมศิโรราบ กราบอาจารย์หนึ่งแสนครั้งแล้ว
ชาวอเมริกันมีจิตใจอ่อนโยน เกิดความศรัทธาในครู
อาจารย์^{๑๕}

ขั้นตอนแห่งการศึกษา

ความศรัทธาเป็นรุ่งอรุณแห่งการศึกษา เมื่อจิต
อ่อนโยนมีศรัทธาย่อมพร้อมที่จะพัฒนาไปตามลำดับที่
พระพุทธเจ้าเรียกว่าอนุบุพพสิกขาคือการเรียนไปตาม
ลำดับ ๗ ขั้น ดังนี้^{๑๖}

๑. มีศรัทธาแล้วเข้าไปหาอาจารย์
๒. ศึกษาคำสอนของท่าน
๓. จดจำเรื่องที่ศึกษา
๔. พิจารณาความหมายของคำที่จดจำมานั้น
๕. เกิดความเข้าใจเพราะเห็นความสัมพันธ์เชื่อม

โยงกันเป็นระบบ

๖. เกิดฉันทะคือความพอใจ การศึกษาต้องสร้างฉันทะนี้ให้ได้

๗. อุตสาหะคือรับไปปฏิบัติ

ลำดับขั้นทั้งเจ็ดนี้แหละทำให้การศึกษากลายเป็นการศึกษาเพื่อชีวิต เราอาจลดชั้นลงเหลือสามชั้นใหญ่ ดังนี้ การรับฟังและจดจำข้อมูลที่ได้จากผู้อื่นเป็นขั้นแรกของการศึกษา (ลำดับที่ ๑-๓)

ขั้นที่สองคือการที่เรามีปฏิกิริยาต่อข้อมูลนั้น (ลำดับที่ ๔-๕) นั่นคือคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วน การที่เราคิดคือเราเป็นฝ่ายกระทำต่อข้อมูลนั้นโดยจับพลิกคว่ำพลิกหงาย มีปฏิกิริยา (Reaction) คือกระทำตอบต่อข้อมูลที่ได้รับ เหมือนกับการที่ท่านฟังบรรยายนี้ท่านจะต้องคิดตามไปด้วย นี่เป็นปฏิกิริยาต่อข้อมูล การรับข้อมูลแบบ Passive ยังไม่เรียกว่าการศึกษา

ขั้นที่สามคือเกิดเจตคติต่อเรื่องนั้นว่าดีหรือเลว ถ้าเห็นว่าดีก็มีฉันทะคือพอใจที่จะทำตามแล้วอุตสาหะพยายามจนเกิดทักษะ (ลำดับที่ ๖-๗)

เมื่อเด็กเล็กคลานไปเห็นแสงเทียนสวยงาม เขาไม่รู้ว่ามันร้อนจึงยื่นนิ้วไปจี้ไฟเล่น เขารู้สึกร้อนรีบชักนิ้วกลับ การรับรู้แค่นี้ยังไม่เรียกว่าการศึกษา เพราะเด็กเล็กคนนี้ได้คิดที่ไฟเป็นของร้อน เขาไม่ได้บทเรียนจากประสบการณ์นี้เลย วันหนึ่งข้างหน้า เขาอาจจะเอานิ้วไปจี้ไฟอีก เด็กคนนี้ได้ไม่ได้รับการศึกษาจากประสบการณ์นี้ แต่เด็กอีกคนหนึ่งทำอย่างเดียวกัน เขาเอานิ้วไปจี้ไฟรู้สึกร้อน เขาสรุปบทเรียนในใจว่าไฟเป็นของร้อน เขาจะไม่เอานิ้วไปจี้ไฟอีกในอนาคต เด็กคนนี้ได้ได้รับการศึกษาจากประสบการณ์นี้เพราะเขาไม่เพียงรับรู้แต่ยังมีปฏิกิริยา คือคิดจนได้บทเรียนจากประสบการณ์นั้น

อีกกรณีหนึ่ง เด็กชมโทรทัศน์เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายนที่ผ่านมาดูรายการนักมวยต่อยกันชิงแชมป์โลก นักมวยต่อยไปต่อยมา ไมค์ ไทสันกัดไบหูคู่ชก เมื่อเห็นแค่นี้เด็กจะมีปฏิกิริยาอย่างไร ถ้าเด็กไม่รู้จักคิดเชื่อมโยง เขาอาจสรุปด้วยอวิชชาว่าต่อไปเราจะกัดไบหูถ้าสู้เขาไม่ได้ เด็กจะคิดเลียนแบบไมค์ ไทสัน แต่ถ้ารู้จักคิด

เชื่อมโยงทั้งระบบ เด็กจะติดตามต่อไปว่าเกิดอะไรกับ ไมค์ ไทสันหลังจากกัดไบฮุคชุก ชั้นแรกไมค์ ไทสันถูก กรรมการจับแพ้ ต่อมาเขาถูกปรับ ๓ ล้านเหรียญสหรัฐ และถูกสั่งห้ามชกมวยอาจจะตลอดชีวิตก็ได้ นี่คือสรุปที่ว่าถ้าเราทำไม่ดี ผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร

การศึกษาต้องนำไปสู่การคิดคือการมีนุสติคิด ทบทวนตรวจสอบว่าเราจะทำหรือไม่ทำอะไรในอนาคต สามารถบอกตัวเองว่าเราจะทำอย่างไรถ้าเราไปเจอ สถานการณ์อย่างนั้นอีก ปฏิภิกิริยาของเราจะออกมาตาม นั้น เมื่อรับข้อมูลเข้ามาแล้ว จิตจะกระทำตอบคือมี ปฏิภิกิริยาต่อเรื่องนั้นแล้วคิดย้อนกลับมาหาตัวเราอีก ที่หนึ่ง คือเห็นแล้วไม่ใช่คิดเป็นเรื่องทางวิชาการ แต่ คิดว่าเราควรจะทำหรือไม่ทำแบบนั้น นี่คือการศึกษาที่ ปรระดับตราลงในใจของแต่ละคน ถ้าเด็กเรียนวิชาใด วิชาหนึ่งแล้วเข้าใจวิชานั้นดี นั่นเป็นขั้นต้นขั้นต่อไปคือ เด็กจะเริ่มคิดว่า การเรียนวิชานี้ในวันนี้ทำให้เราได้ความรู้เพิ่มและมีความสุข เราอยากเข้าเรียนวิชานี้ในครั้งต่อไป นี่คือการคิดย้อนกลับที่เรียกว่าฉันทะ เพราะฉะนั้น

สุดมยปัญญาคือการรับรู้ข้อมูลอย่างเดียวยังไม่พอ เราต้องมีจินตตามยปัญญา คือการคิดย่อยข้อมูลนั้นกำกับอยู่ด้วย

อิมมานูเอล คานต์ กล่าวว่า

"Thoughts without contents are empty. Intuitions without concepts are blind. (๑) ความคิดที่ปราศจากข้อมูลเป็นความว่างเปล่า (๒) การรับข้อมูลที่ไม่มีความคิดกำกับเป็นความมืดบอด"^{๑๗} หมายความว่า

(๑) มีระบบเหตุผลที่คิดเก่ง แต่ไม่มีข้อมูลให้คิด ไม่มีการรับข้อมูลใหม่มาย่อย เป็นความว่างเปล่า ต่อให้คิดวิเคราะห์เก่งขนาดไหน ถ้าไม่มีเรื่องหรือข้อมูลดิบให้คิดวิเคราะห์ก็จะมีผลลัพธ์อะไรออกมาเลย เหมือนคอมพิวเตอร์ที่ไม่มีการป้อนข้อมูลให้วิเคราะห์ย่อมทำอะไรไม่ได้

(๒) การรับข้อมูลที่ไม่มีการคิดตามหลักเหตุผลสำหรับย่อยข้อมูลนั้นเป็นความมืดบอด คือแปลสัญชาตญาณไม่ได้ ไม่รู้ว่าเป็นอะไร สักแต่ว่ารับข้อมูลโดยไม่มีการวิเคราะห์ไม่มีปฏิกิริยาหรือการตีความว่าถูกหรือผิด ซึ่ง

เท่ากับไม่ได้รับข้อมูลอะไรเลยเพราะถอดรหัสไม่ได้

หน้าที่ของกัลยาณมิตรเปรียบเหมือนการป้อนข้อมูลให้เรา หน้าที่ของเราก็คือการใช้ เหตุผลย่อยข้อมูลนั้น ทั้งสองส่วนนี้พบกันจึงเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์ สองเงื่อนไขต้องต่อกัน เมื่อรับข้อมูลแล้ววิเคราะห์ย่อยข้อมูลนั้นแล้วจะเกิดการประทับใจตราด้วยฉันทะว่าถ้าเราพบสถานการณ์อย่างนี้อีก เราจะใช้ความรู้ที่ได้มานี้ทำอะไรในสถานการณ์นั้น นี่คือการศึกษที่สมบูรณ์ เป็นการศึกษาเพื่อชีวิต

การศึกษาต้องสามารถเชื่อมข้อมูลที่เราได้รับในปัจจุบันโยงไปข้างหน้าว่าถ้าเราพบสถานการณ์เดียวกันนี้ในอนาคตเราจะทำอย่างไร สมมติเรื่องไฟไหม้ ถ้าเราเข้าไปพักในที่ใดก็ตาม เราดูว่าทางหนีไฟอยู่ตรงไหน เราอ่านคู่มือแนะนำให้ปฏิบัติตัวเมื่อเกิดไฟไหม้ เมื่อเกิดไฟไหม้จริง เราจะทำตามข้อแนะนำได้ง่ายโดยไม่ต้องมีใครบอก แต่คนที่ไม่ศึกษาทางหนีที่โล่งและไม่เคยอ่านคู่มือ แนะนำให้ปฏิบัติตัวเมื่อเกิดไฟไหม้ ครั้นพอเกิดไฟไหม้จริง ก็วิ่งไปวิ่งมาทำอะไรไม่ถูกทั้งที่มีข้อแนะนำว่า

อย่าวิ่งเวลาเกิดไฟไหม้ เพราะคนที่ตายส่วนใหญ่ไม่ใช่ถูกไฟคลอกตายทันที หากแต่สำลักควันจนสลบไปแล้วถูกไฟคลอกตายอยู่ตรงนั้น ถ้าวิ่งหนีจะสำลักควันตายเพราะควันลอยเหนือพื้นเขาและให้คลานติดกับพื้นแล้วจะไม่สำลักควันตาย บางคนบอกว่าถึงจะคลานก็ตายเพราะถูกคนอื่นเหยียบ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การศึกษาต้องประกอบด้วยขั้นตอนการรับข้อมูล (สุตมยปัญญา) และการคิดวิเคราะห์ข้อมูล (จินตามยปัญญา) ของจ้อกล่าวไว้คล้ายกันว่า *เรียนโดยไม่คิดเสียเวลาเรียน คิดโดยไม่เรียนเข้ารกเข้าพง*

ที่ว่าทำให้การศึกษาเหมือนการสอนวิธีจับปลา คือสอนให้เด็กรู้ว่าที่ไหนมีปลาคือแหล่งข้อมูลและสอนวิธีจับปลานั้นคือวิธีคิดย่อยข้อมูลด้วยโยนิโสมนสิการ

แหล่งข้อมูลท่านเรียกว่ากัลยาณมิตร หรือปรโตโฆสะ(การรับข้อมูลจากผู้อื่น) วิธีคิดก็คือโยนิโสมนสิการ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทั้งปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ

เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความรู้เห็นถูกต้องตามความเป็นจริงคือสัมมาทิฏฐิ^{๑๘}

โยนิโสแปลว่าถูกต้องแยบคาย มนสิการแปลว่าทำให้ในใจ โยนิโสมนสิการหมายถึงการทำให้ในใจโดยแยบคายหรือการคิดเป็นถูกต้องตามความเป็นจริงโดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูลเพื่อนำไปใช้ต่อไป

โยนิโสมนสิการมีวิธีคิดสรุปได้เป็นสี่แบบด้วยกัน ดังนี้^{๑๙}

๑. อุปายมนสิการคือคิดถูกวิธี การศึกษาต้องสอนให้คนมีวิธีคิดวิธีวิจัยและใช้วิธีการนั้นอย่างถูกต้องว่องไว

๒. ปถมนสิการคือคิดมีระเบียบ การศึกษาจะต้องสอนให้คนคิดต่อเนื่องอย่างเป็นระบบมีระเบียบไม่กระโดดไปกระโดดมา คิดอย่างมีเป้าหมาย

๓. การณมนสิการคือคิดมีเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุนี้นำไปสู่ผลอะไรหรือผลนี้มาจากเหตุอะไร

๔. อุปาทกมนสิการคือคิดเป็นกุศล เป็นการศึกษาเพื่อค้นหาแก่นสารสาระ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย

ต้องรู้จักกรองเอาส่วนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับเรา
เรื่องโยนิโสมนสิการทั้งสี่ข้อนี้ อาตมาได้เขียนเป็น
บทกลอนเพื่อให้จำง่ายดังต่อไปนี้

โยนิโสมนสิการท่านว่าไว้

คือคิดเป็นทำใจในวิถี

แห่งความจริงความงามและความดี

ด้วยคิดสี่ประเด็นเป็นสำคัญ

(๑) คิดอะไรก็ให้มีวิธีคิด

(๒) ตั้งดวงจิตแน่วแน่ไม่แปรผัน

(๓) ใช้เหตุผลแก้ปัญหาสารพัน

(๔) ต้องใจมั่นตามครรลองมองแง่ดี

เรามาดูกันว่าโยนิโสมนสิการทั้งสี่ข้อนี้เราจะ
ประยุกต์ใช้ได้อย่างไร

ประการแรก อุปายมสนสิการคือคิดถูกวิธี เมื่อท่าน
กำลังศึกษาค้นคว้าเรื่องอะไร ท่านต้องเลือกวิธีการ
ศึกษาให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเรื่องนั้น ได้พูด
มาแล้ว ในตอนต้นว่าพระพุทธศาสนาเป็นวิภาษวาทคือ
สอนจำแนกแยกประเด็น วิธีการจำแนกแยกประเด็น

เรียกว่า วิภาษวิธีคือคิดแยกย่อย เช่นแยกย่อยมนุษย์ ออกเป็นชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ แต่ละชั้น ยังแยกย่อยไปได้อีก วิธีการของ วิทยาศาสตร์ก็ใช้วิภาษวิธี ที่เรียกกันว่า Reduction คือการลดทอนลงเป็นส่วนย่อย เมื่อนักวิทยาศาสตร์ ศึกษาเรื่องอะไร เขาจะลดทอนเรื่องนั้นให้เป็นจุดเล็กๆ แล้วดูทุกส่วนประกอบอย่างละเอียดเพื่อให้รู้จักว่าสิ่ง นั้นคืออะไร การค้นพบอนุภาคของปรมาณูที่แบ่งย่อย เป็นอิเล็กตรอน โปรตอน และนิวตรอน เป็นตัวอย่าง อันหนึ่งของวิภาษวิธีในวิทยาศาสตร์

วิภาษวิธีนอกจากจะทำให้ได้ความรู้แล้วยังเป็นวิธี คิดภาคปฏิบัติในการดำรงชีวิตอีกด้วย วิภาษวิธีทำให้ พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าขณิกวาทคือสอนให้อยู่ในขณะ ปัจจุบัน สิ่งทั้งหลายเกิดดับทุกขณะ ขณะปัจจุบันสำคัญ ที่สุด ท่านสอนให้มีสติรู้ตัวทันปัจจุบัน คือใช้เวลา ปัจจุบันให้คุ้มค่ามากที่สุด อดีตผ่านไปแล้ว อนาคตยังไม่มาถึง เมื่อทำปัจจุบันดี ปัจจุบันจะดูแลอนาคต นี่คือการ ใช้วิภาษวิธีแบ่งเวลาเป็นขณะอดีต ปัจจุบันและ

อนาคต โดยถือว่าขณะปัจจุบันสำคัญที่สุด

มีเรื่องเล่าเป็นปริศนาธรรมว่า ชายหนุ่มคนหนึ่ง
วิ่งหนีเสือมาถึงหน้าผา เสือไล่ตามใกล้เข้ามา เขาเห็น
เถาว์วัลย์แขวนอยู่ริมหน้าผา เขารีบโจนลงคิดว่าเถาว์วัลย์
ห้อยต้องแตงอยู่ที่หน้าผานั้น เสือตัวนั้นร่อตะครุบเขา
อยู่ข้างบน มองลงไปข้างล่างไม่ลึกเท่าไร มีพื้นราบ
เสืออีกตัวหนึ่งรอเขาอยู่ ถ้าเขาหล่นลงไปก็ถูกเสือกิน
หนีเสือปะเสือ เขาจับเถาว์วัลย์ห้อยโหนตัวอยู่กลางอากาศ
ในขณะนั้นมีหนูสองตัว ตัวหนึ่งขวากับตัวหนึ่งดำได้มา
กัดเถาว์วัลย์ที่เขาจับอยู่ เขาจะทำอะไรดี หนุ่มคนนั้น
มองขึ้นไปเห็นเสือ มองลงข้างล่างก็เห็นเสือ หนูสองตัว
กำลังกัดเถาว์วัลย์อยู่ เขามองไปด้านข้างเห็นผลองุ่น
กำลังสุกงอมพอดีจึงเอื้อมมือไปปลิดผลองุ่นใส่ปาก
ปรากฏว่า ผลองุ่นร่อยอย่างที่ไม่เคยลิ้มรสมาก่อนใน
ชีวิต เขาอยู่กับปัจจุบัน

ประการที่สอง ปถมนสิการคือคิดมีระเบียบตรงไป
สู่เป้าหมายไม่เหวี่ยงนอกทาง คำว่าเป้าหมายคือ
วัตถุประสงค์หลักของการทำกิจกรรม ไม่ใช่วัตถุประสงค์

รอง เป้าหมายหลักของการเรียนคือหาความรู้ เป้า
หมายหลักของการสอนคือให้ความรู้ เงินเดือนเป็นเป้า
หมายรอง ปรัชญาฮินดูเรียกการทำงานโดยไม่หวังผล
ตอบแทนว่า นิสกามกรรม หลวงพ่อพุทธทาสกล่าวว่า
จงทำงานทุกชนิด ด้วยจิตว่าง อิมมานูเอล ค้านต์เรียก
ว่า *Duty for duty's sake* ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ เหมือน
กับนักกีฬาวิ่งธนูจะเล็งไปที่เป้าหมายโดยไม่ใส่ใจเรื่อง
รางวัล เวลาวิ่งธนูนั้นถ้าเขาคิดว่าจะได้เหรียญเงิน มือ
จะสั่น ถ้าเขาคิดว่าจะได้เหรียญทอง ตาของเขาจะพร่า
มัวมองเห็นภาพซ้อนกันและยิงพลาดเป้า ถ้าเขาคิดแต่
เรื่องยิงธนูให้ตรงเป้า มือจะไม่สั่นตาจะไม่พร่ามัวและจะ
ยิงไม่พลาดเป้า

มีเรื่องเล่าว่ามีพระบวชใหม่อยู่ ๔ รูปในวัดแห่ง
หนึ่ง ปฏิบัติกรรมฐานเคร่งครัด ทำข้อตกลงกันว่าเรา
บวชกันแค่พรรษาเดียว เพราะฉะนั้นต้องปฏิบัติเข้ม
ห้ามพูดกัน ห้ามคุยกัน เราจะไม่พูดคุยกัน ๗ วัน ถ้า
ใครพูดก่อนถือว่าคนนั้นแพ้ พระทั้งสี่รูปนั่งกรรมฐานมี
สติตลอดเวลาไม่พูดกัน เวลากลางวันผ่านไปด้วยความ

เรียบร้อย พอตกกลางคืนท่านก็นั่งกรรมฐานต่อ จุด
ตะเกียงวอมแวม พอดีน้ำมันตะเกียงใกล้หมด แสง
ตะเกียงก็หรี่ลงเกือบจะดับ พระรูปแรกมองตะเกียงแล้ว
ทนไม่ได้ พอดีลูกศิษย์เดินผ่านมา การที่ท่านใส่ใจกับ
ตะเกียงมากทำให้ลืมนิมนต์ห้ามพูด ท่านก็หุ่ลุดปากพูด
กับลูกศิษย์ว่า “เติมน้ำมันตะเกียงให้หน่อย”

พระรูปที่สองรีบท้วงว่า “นั่นแน่ ท่านพูดแล้ว เรา
ตกลงกันแล้วว่าจะไม่พูดนะ”

พระรูปที่สามดุเสียงดังว่า “ท่านทั้งสองโง่จริงๆ พูด
กันอยู่ได้”

พระรูปที่สี่ดีใจเปล่งอุทานว่า “มีผมไม่พูดอยู่คนเดียว”

การลืมนิมนต์เช่นนี้เพราะไม่มีสติกำกับ ความ
คิดจะมีระเบียบถ้าไม่ลืมนิมนต์

ประการที่สาม การณมนสิการคือคิดมีเหตุผล รู้
เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดว่าผลอะไรจะตามมา เห็น
ผลแล้วรู้ว่ามาจากเหตุอะไร ต้องสามารถเชื่อมโยงกรรม
เข้ากับวิบาก กรรมคือการกระทำเป็นเหตุ วิบากคือผล
ของการกระทำ ทุกวันนี้ที่เราพูดว่าทำดีไม่ได้ดี คือเรา

ไปดูผลระยะสั้นเช่นได้เงินทอง ไม่ดูผลระยะยาว

คนทุกวันนี้ได้รับอิทธิพลจากโฆษณาทีวีที่ออกมาเป็นชิ้นๆ ใช้เวลาออกอากาศไม่กี่วินาที นี่คืออันตรายของข้อมูลข่าวสารทุกวันนี้ เพราะทำให้คนชินกับการรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกตัดตอนมาเสนอ ไม่สามารถคิดเชื่อมโยงให้เห็นภาพทั้งระบบ พอได้ข้อมูลนิดเดียวแล้วด่วนสรุป เหมือนกรณีที่บางคนหยิบส้มผลหนึ่งขึ้นมาชิมเมื่อส้มผลนั้นเปรี้ยว เขาด่วนสรุปว่าส้มทั้งลังเปรี้ยว

ประการที่สี่ อุปาทกมนสิการคือคิดเป็นกุศล ค้นหาส่วนดีมาทำประโยชน์ นำส่วนดีไปใช้ ส่วนที่ไม่ดีเว้นไว้ อันนี้จะโยงไปสู่การปฏิบัติ โยนิโสมนสิการมุ่งหาส่วนดีของสิ่งต่างๆ มาใช้สร้างความหวังและกำลังใจ เป็นการหาวิธีปลุกใจตนเอง คืออสังขาริกวิริยะ Self-motivation หมายถึงกำลังใจที่เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องมีคนอื่นมาปลุกใจ คนที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีวิธีการกระตุ้นตัวเองตลอดเวลา ดังคำประพันธ์ที่ว่า

มองโลกแง่ดีมีผล

เห็นคนอื่นดีมีค่า

ปลุกใจให้เกิดศรัทธา

ตั้งหน้าทำดีมีคุณ

มองโลกด้านร้ายกลายเป็น ใจรับแต่เรื่องเคืองชุ่น
เหน้อยหน่ายเลิกร้างทางบุญ ชีพวุ่นวายแท้แน่เอย
โยนิโสมนสิการทั้งสี่ประการเป็นวิธีคิดเพื่อเข้าถึง
ความจริงและอยู่อย่างสอดคล้องกับความจริงในธรรมชาติ
ข้อแตกต่างระหว่างวิธีคิดของตะวันออกกับของตะวัน
ตกอยู่ตรงนี้ วิธีคิดของตะวันออกมุ่งให้รู้ธรรมชาติตาม
ความเป็นจริงไม่ใช่เพื่อกดขี่ย่ำยีทำลายธรรมชาติ แต่มุ่ง
ให้อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ นั่นคือสิ่งที่พระพุทธ
ศาสนาเรียกว่าธัมมานุวัตรปฏิบัติ หมายถึงปฏิบัติธรรม
น้อยให้ค่อยยรรวมใหญ่ คือเลือกวิธีปฏิบัติดำเนินชีวิต
ให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของธรรมชาติ เช่น อยู่
อย่างไม่สร้างทุกข์ให้กับตนเองและคนอื่น มีแต่สร้าง
ประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน นำความรู้ทั้งหมดที่มี
มาใช้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในธรรมชาติ

สอดคล้องกับธรรมชาติ

เล่าจื้อสอนไว้คล้ายกันว่าผู้ปกครองที่ดีที่สุดจะปก
ครองโดยที่ผู้อยู่ใต้ปกครองไม่รู้สึกรหนัก ประเทศที่ดีที่สุด

ไม่ต้องมีกฎหมาย ข้อนี้ไม่ได้หมายถึงการอยู่อย่างไม่มีระเบียบวินัย แต่หมายถึงว่าทุกคนอยู่อย่างสงบจนไม่ต้องมีกฎหมายไม่ต้องมีตำรวจ ที่ว่าปกครองอย่างที่อยู่ได้ปกครองไม่รู้สึกหนักคือปกครองอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ ผู้ปกครองจะพูดกับคนแต่ละคนอย่างไรให้เขาทำตามได้ต้องรู้นิสัยของคนเหล่านั้นเป็นอย่างดี ครูที่สอนที่ดีที่สุดคือครูที่รู้จักใจของศิษย์สอนถูกจริตนั้นคือสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล งานของครูก็เหมือนงานของพ่อครัว

พ่อครัวที่ดีที่สุดคือพ่อครัวที่รู้ว่าเนื้อแต่ละชนิดจะหั่นอย่างไร มีคนไปถามพ่อครัวที่เก่งที่สุดว่าท่านมีวิธีหั่นเนื้ออย่างไร พ่อครัวคนนั้นตอบว่า “ผมไม่มีวิธีการเฉพาะ การหั่นเนื้อแต่ละครั้งต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของเนื้อ คือเนื้อไก่ เนื้อหมูและเนื้อช้าง หั่นคนละอย่าง พ่อครัวบางคนเจอเนื้ออะไรก็หั่นเหมือนกันหมด เจอพังผืดก็เฉือน เจอกระดูกก็สับ เขาต้องเปลี่ยนมีดทุกปี แต่ถ้าผมเจอพังผืด จะค่อยๆเลาะ เจอกระดูกจะเฉือนไปตามข้อต่อ ผมใช้มีดเล่มนี้มา ๑๙ ปีแล้ว”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สงฺฆิตฺเตน ปญฺจุปาทานกฺขนฺธา ทุกฺขา” แปลความว่า “กล่าวโดยสรุป ชันฺธฺหําคือชีวิตที่มีอุปาทานความยึดมั่นถือมั่น เป็นทุกข์”^{๒๐} เพราะสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่ใจเรามียุพาทานยึดมั่นถือมั่นจึงเข้าไปขัดขึ้น ไม่ยอมให้เปลี่ยนแปลง เราจึงเป็นทุกข์ เพราะไม่ได้ทำให้สอดคล้องกับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย

ที่ท่านสอนอย่างนี้ไม่ได้ต้องการให้คนจำนนต่อความเปลี่ยนแปลงโดยไม่ลงมือทำอะไร

พระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ในนาทีสุดท้ายก่อนจะปรินิพพานว่า “วยฺธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สัมปาเทถ สิ่งทั้งหลายเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงทำกิจการให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”^{๒๑}

เมื่อรู้ว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราต้องไม่ประมาท คนที่กำลังมีความสุข ถ้าประมาท ก็ทุกข์ได้ ถ้าเพียรทำความดี ก็สุขยิ่งขึ้น เศรษฐีก็กลับจะกลายเป็นยากถ้าประมาท ปัญหาเศรษฐกิจของไทยในขณะนี้เกิดจากความประมาท ต่อไปนี้ ถ้าคนไทยไม่ประมาท

รู้จักใช้โยนิโสมนสิการสร้างกำลังใจ ขยันหมั่นเพียร
เศรษฐกิจก็จะฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมหรือดีกว่าเดิมก็
เป็นได้

การศึกษาเพื่อเข้าใจธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายเป็น
เรื่องที่ต้องทำต่อเนื่องไม่รู้จบ ขอบฟ้าแห่งความรู้จัก
ธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายต้องขยายเรื่อยไปตามตำแหน่ง
หน้าที่ที่เรารับผิดชอบ แม้แต่ช่างตัดเสื้อก็ต้องขยาย
ขอบฟ้าแห่งความรู้ให้ครอบคลุมวิชาการตัดเสื้อทุก
ประเภทและขยายให้เลยไปถึงธรรมชาติของคนที่จะ
สวมใส่เสื้อผ้า ดังมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า

ช่างตัดเสื้อคนหนึ่งมีฝีมือดีมาก นายอำเภอกึ่งเพ็ง
ย้ายมาใหม่ได้ไปที่ร้านเพื่อสั่งตัดชุดราชการ ช่างตัดเสื้อ
ถามว่า “ท่านเพ็งเข้ารับตำแหน่งใหม่หรือว่าเป็นนาย
อำเภอมานานแล้ว”

นายอำเภอย้อนถามว่า “คุณจะรู้ไปทำไม ชุด
ราชการนี้หลวงท่านสั่งให้ตัดแบบเดียวกันหมด ผมให้
แบบคุณแล้ว คุณก็ตัดไปตามแบบซิ จะมาซักประวัติลูก
ค้าทำไม”

ช่างตัดเสื้ออธิบายว่า “จำเป็นที่จะต้องรู้รายละเอียดเกี่ยวกับลูกค้ำ ถ้าลูกค้ำเป็นข้าราชการใหม่ เขาจะถูกเกณฑ์ไปเข้าแถวต้อนรับผู้ใหญ่จึงต้องยืนตัวตรงเสมอ ผมจะตัดเสื้อผ้าให้ด้านหน้ากับด้านหลังเท่ากัน ถ้าเป็นข้าราชการที่เพิ่งเลื่อนตำแหน่งใหม่ จะวางท่าภูมิฐาน เดินยืดอก เสื้อผ้าด้านหน้าจะต้องยาวกว่าด้านหลัง แต่ถ้าเป็นข้าราชการเก่าแก่ทำงานมานานโดนเจ้านายโฆกสับประจำ เขาต้องโค้งคำนับจนตัวงอลง สำหรับลูกค้ำรายนี้ ด้านหลังต้องยาวกว่าด้านหน้า”

บทสรุป

ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ มีหลายชั้นหลายมิติที่ศึกษาได้ไม่รู้จักจบ ดังนั้นผู้ต้องการจะดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติจึงต้องขยายขอบฟ้าแห่งความรู้เรื่อยๆ ไปไม่รู้จักจบ นั่นคือการศึกษาตลอดชีวิตในมหาวิทยาลัยชีวิตจริง การศึกษาตามแบบแผนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเพียงเตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะขยายขอบฟ้าแห่งความรู้ด้วยตนเอง เหมือนการสอนวิธีจับปลา

ผู้เรียนต้องประยุกต์ใช้วิธีการที่เรียนมาไปจับปลาเอง แหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารเหมือนปลา ก็ลายฉิมิตร คือครูผู้สอนวิธีการจับปลา วิธีการนั้นคือโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการถ่มกรองข้อมูลข่าวสารไว้ใช้ประโยชน์ทันที่ อันจะทำให้เป็นคนเก่งมีสมรรถภาพ เป็นคนดีมีคุณภาพ และมีความสุขในโลกไร้พรมแดน ระบบการศึกษาในยุคนี้ทำให้คนเรียนทันกันหมด รอบตัวเรามีข้อมูลข่าวสาร ถูกส่งผ่านตลอดเวลา เราสามารถรับข้อมูลข่าวสาร เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ ขอบฟ้าแห่งความรู้ขยายได้ ไม่รู้จบ เพียงแต่เราอย่าเก็บข้อมูลข่าวสารที่เป็นขยะ ไม่รับรู้ แต่เรื่องที่ไม่ควรรู้ซึ่งเป็นอวิชา การศึกษาต้องเป็นการแสวงหาความรู้ในเรื่องที่ควรรู้ซึ่งเป็นวิชา นั่น คือการศึกษาที่สมบูรณ์

เชิงอรรถ

๑. สัททนต์ิปกรณ์ ธาตุมาลา, ฉบับภูมิพโลภิกขุ, พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๓๒.
๒. "ธมมานัน สภาว วิทิต กโรตติ วิชชา," สัททนต์ิปกรณ์ ธาตุมาลา, หน้า ๓๐๔.
๓. ส.ส. ๑๕/๒๙/๕๔๑.
๔. ชุ.ชา. ๒๗/๒๔๖๘/๕๔๑.
๕. ที.มหา. ๑๐/๗๖/๙๖.
๖. สัททนต์ิปกรณ์ ธาตุมาลา, หน้า ๔๘๐.
๗. *Chicago Tribune*, February 2, 1996, p.1.
๘. ชุ.ชา.อ. ตติโย ภาค, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๕, หน้า ๕๗.
๙. Richard C. Mosais, "Saga of Fire and Ice", *Forbes*, October 23, 1995, P.94.
๑๐. ม.ม. ๑๓/๗๑๐/๖๕๐.
๑๑. ชุ.อ. ๒๕/๑๓๘/๑๘๔.
๑๒. ชุ.ภ. ๒๕/๓๐/๕๑.
๑๓. ส.ส. ๑๕/๓๘๖/๑๒๗.
๑๔. ส.ส. ๑๕/๗๔๓/๓๑๕.
๑๕. Rick Fields, *How the Swans Came to the Lake*, Shambala, 1992, p.306.
๑๖. ม.ม. ๑๒/๑๘๓,๔๓๒/๑๕๘,๔๒๐.
๑๗. Immanuel Kant, *Critique of Pure Reason*, translated by Max Miiller, A : 51, B : 75.
๑๘. อัง. ทุก. ๒๐/๓๗๗/๑๑๐.
๑๙. ส.อ. ๑๓/๖๕๒/๒๓๔; วิสุทฺธิ. ฎีกา ๑/๑๕๗/๒๒๗.
๒๐. วิ.มหา. ๔/๑๔/๑๘.
๒๑. ที.ม.๑๐/๑๔๓/๑๘๐.

มูลนิธิพุทธธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ออกใบอนุญาตให้
ณ วันที่ ๑๔ ก.ค. ๒๕๒๔ เลขที่อนุญาตที่ ศ. ๔๓๔/๒๕๒๔
กรุงเทพมหานคร ออกใบอนุญาตให้ ณ วันที่ ๓ มี.ย. ๒๕๓๐ เลขทะเบียนลำดับที่ ๓๖๐๒
คณะกรรมการ

๑. นายยงยุทธ์ ธนะประ	ประธาน		
๒. อ.กาญจนา บุณนาค	กรรมการ	๓. นางบุบผา คณิตกุล	กรรมการ
๔. นายปัญญา วิจิณนสาร	กรรมการ	๕. นางชุติมา ธนะประ	กรรมการ
๖. Mr. Bruce Evans	กรรมการ		

วัตถุประสงค์

- ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่พระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติไทย ให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการเดิมแท้ของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่ออำพறைพุทธศาสนา มาเป็นหลักในการพัฒนาทั้งส่วนบุคคลและสังคม
- ให้การสงเคราะห์ทั้งทางจิตใจ และวัตถุ แก่ประชาชนทั่วไป ผู้มีความจำเป็น หรือเดือดร้อน
- ศึกษา ทำนุบำรุง ส่งเสริม และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ซึ่งมีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา
- ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์
- ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

ถ้อยแถลง

มูลนิธิพุทธธรรม ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแผ่พระ
สิทธิ์ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลายออกไปในวงกว้างด้วยรูปแบบต่างๆ

๑. การเผยแผ่หนังสือธรรมะ มูลนิธิพุทธธรรม ได้จัดพิมพ์หนังสือที่มีสาระ
ประโยชน์และทรงคุณค่าออกมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยแบ่ง
สรรวให้มีส่วนสำหรับจำหน่าย และส่วนที่แจกเป็นธรรมทาน

๒. โครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ ได้แปลจากหนังสือภาษาไทยที่สรร
แล้ว เช่น พุทธธรรม ธรรมานุชีวิต พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์
และเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ของพระธรรมปิฎก (P. A. Payutto) และจัดส่งไปเผยแผ่
ในประเทศต่างๆ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน งานอาสาสมัครรายบุคคล แม้จะทำด้วยความเสียสละ
อย่างยิ่ง ก็ไม่เพียงพอและไม่ทันการ งานบุกเบิกที่สำคัญและงานที่ต้องทำในปริมาณ
มาก ดังเช่นโครงการหนังสือธรรมะภาษาอังกฤษ และการแจกหนังสือธรรมทาน จะเป็น
ไปได้และคงอยู่ยืนนาน จำเป็นจะต้องจัดตั้งเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง โดยมีฐานทั้งด้านการ
บริหาร กำลังคน กำลังทุน และอุปกรณ์รองรับอย่างมั่นคง มูลนิธิพุทธธรรมเห็นตระหนัก
ในเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงได้ดำเนินงานในรูปแบบที่กล่าวข้างต้น และจะผลัดการในแนวทาง
ที่กล่าวนี้ยิ่งขึ้นต่อไป เพื่อให้พุทธธรรมนำชีวิตและสังคมมนุษย์สู่สันติสุขได้อย่างแท้จริง

ผลงานหนังสือธรรม มูลนิธิพุทธธรรม

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง
๒๕๓๗	๑.	จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๒.	พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑	"
	๓.	เมืองไทยจะวิกฤตถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต	"
	๔.	True Freedom	Ajahn Jagaro
	๕.	Dependent Origination, the Buddhist Law of Conditionality	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๖.	Buddhist Economics,	"
	๗.	Venerable Father, A life with Ajahn Chah	Paul Breiter
	๘.	Getting to Know Buddhism	Sunthorn Flamintir Ph.D.
	๙.	ชีวิตที่สมบูรณ์	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๑๐.	พิธีกรรมใครว่าไม่สำคัญ	"
	๑๑.	คนไทยกับป่า	"
	๑๒.	รักษาใจยามป่วยไข้	"
	๑๓.	ข้อคิดชีวิตทวนกระแส	"
	๑๔.	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ	"
	๑๕.	รู้จักพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง	"
	๑๖.	ลักษณะแห่งพุทธศาสนา	"
	๑๗.	อุดมธรรมนำจิตสำนึกของสังคมไทย	"
	๑๘.	สิบส่วนวัฒนธรรมไทย บนฐานแห่งการศึกษาที่แท้	"
	๑๙.	ทำอย่างไรจะหายโกรธ	"
	๒๐.	นิพพาน-อนัตตา	"
๒๕๓๘	๑.	ธรรมบุญชีวิต	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๒.	ความรักจากการเล่นโทษ สู่ความเป็นไทย	"
	๓.	นานาทัศนะเกี่ยวกับพระธรรมปิฎก	ดร.สุนทร พลามินทร์ และ สุจิตมา ธนประระ
	๔.	สัมภาษณ์ รวบรวมและเรียบเรียง การศึกษาเพื่อสันติภาพ	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๕.	Buddhist Solutions for the twenty-first century	P.A. PAYUITO
	๖.	The Dawn of the Dhamma	Venerable Sucitto
	๗.	การสร้างสวรรค์ประจำชาติไทย	พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)
	๘.	คนไทย หลงทางหรือ	"
	๙.	การพัฒนาจริยธรรม	"
	๑๐.	เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต	"
	๑๑.	สิ่งศักดิ์สิทธิ์เทวฤทธิ์ปาฏิหาริย์	"
	๑๒.	ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง	"
	๑๓.	ภาษา วรรณกรรม และวัฒนธรรมไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลก	"
	๑๔.	ห้าแห่ง: คิดสินอย่างไร	"
	๑๕.	พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑	"
	๑๖.	ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ	"
	๑๗.	วินัย เรื่องที่ใหญ่มากที่สุด	"
	๑๘.	นรก-สวรรค์ สำหรับคนรุ่นใหม่	"
	๑๙.	จรรยาบรรณของข้าราชการ	พระเนจริยธรรมานารถ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
	๒๐.	ธรรมะกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	"
๒๑.	สร้างคนให้เป็นจริง	"	

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง
๒๕๓๕	๑.	ไตรลักษณ์ในชีวิตประจำวัน	พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร อนุมัติโต)
	๒.	การควบคุมสัญชาติญาณ	"
	๓.	คุณธรรมสำหรับนักบริหาร	"
	๔.	ครูที่ดีต้องมีธรรมะ	"
	๕.	สติในชีวิตประจำวัน	"
	๖.	กรรมและการเกิดใหม่	"
	๗.	พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์	"
	๘.	ภาพปกครองคณะสงฆ์ไทย	"
	๙.	สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกทวนระเป็นพัฒนา	พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
	๑๐.	ธรรมกับการศึกษาของไทย	"
	๑๑.	กรรมกับโรคพันธุกรรม	"
	๑๒.	การพัฒนาที่ยั่งยืน	"
	๑๓.	ความเป็นภิกษุภิกษุณีของหลวงปู่ชา	"
	๑๔.	รักษาใจยามป่วยไข้	"
	๑๕.	สถานการณ์พระพุทธศาสนา กระแสเสียดศาสตร์	"
	๑๖.	จากจิตวิทยาผู้จิตอภิวานา	"
	๑๗.	เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ	"
	๑๘.	เรื่องของคนไทยควรเข้าใจให้ถูก	"
	๑๙.	ว่าววย ยิ่งใหญ่ เลื่อนลอย หรือเพื่ออะไร	"
	๒๐.	อมฤตพจนาน	"
	๒๑.	ศาสนาและเยาวชน	"
	๒๒.	ความสำคัญของพระพุทธศาสนา ในฐานะศาสนาประจำชาติ	"
	๒๓.	การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน	"
	๒๔.	ข้อคิดชีวิตทวนกระแส	"
๒๕.	วิบูลย์กับพระพุทธศาสนา ถึงเวลาชำระล้างหรือยัง	"	
๒๖.	ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา	"	
๒๗.	นิพพาน-อนัตตา	"	
๒๘.	ทำความดีมีความสุข	พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร อนุมัติโต)	
๒๙.	ธรรมมงคลแห่งชีวิต	"	
๓๐.	พระพุทธประวัติ	"	
๓๑.	จากบุญ-จาริกธรรม	พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)	
๓๒.	งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข	"	
๓๓.	ธรรมกับการพัฒนาชีวิต	"	
๓๔.	มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ	"	
๓๕.	พรตลอดปี ชีวิตดีตลอดไป	"	
๓๖.	อนุทินธรรมะ : ธรรมะสำหรับ ๓๖๕ วัน	พระราชาธรรมณี (ประยูร อนุมัติโต)	
๒๕๕๐	๑.	ไอที ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา	พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
	๒.	การสร้างสรรค์ปัญญา เพื่ออนาคตของมนุษยชาติ	"
	๓.	ชีวิตหนึ่งเท่านั้น สร้างความดีได้นันต์	"
	๔.	เล่าเรื่องให้โยมฟัง ชุดที่ ๑ เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวิถี)	"
	๕.	เล่าเรื่องให้โยมฟัง ชุดที่ ๒ พัฒนาปัญญา	"
	๖.	ธรรมะฉบับเขียนลัด	"
	๗.	วิทยาศาสตร์วิหรรณของพระพุทธศาสนา	พระราชาธรรมณี (ประยูร อนุมัติโต)
	๘.	อมฤตพจนาน (พุทธสุภาสิต) (พิมพ์ครั้งที่ ๖)	พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)
	๙.	เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ ๕)	"
	๑๐.	จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร	"
๑๑.	ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี	"	

ปี พ.ศ.	ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้แต่ง
๒๕๕๐	๑๖.	คนไทยกับเทคโนโลยี	พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)
	๑๗.	การเกิดเป็นทุกข์ เกิดดีเป็นสุข	"
	๑๘.	ความจริงแห่งชีวิต	"
	๑๙.	คุณภาพ : สารแห่งสุขภาพและความสมบูรณ์	"
	๑๖.	เล่าเรื่องให้โยมฟัง ชุดที่ ๓ โยชนงค์: พุทธวิธีเสริมสุขภาพ	"
	๑๗.	ความสุขที่สมบูรณ์	"
	๑๘.	ธรรมะกับการทำงาน	"
	๑๙.	ทำอย่างไรจะหายโกรธ	"
	๒๐.	รักษาใจยามป่วยไข้	"
	๒๑.	การศึกษาพัฒนาการหรือบูรณาการ	"
	๒๒.	การศึกษา เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา	"
	๒๓.	มองอเมริกา มาแก้ปัญหาไทย	"
	๒๔.	ทางสายอัสภพของการศึกษาไทย	"
	๒๕.	ชีวิตที่สมบูรณ์	"
	๒๖.	การศึกษาเพื่อสันติภาพ	"
	๒๗.	การพัฒนาจริยธรรม	"
	๒๘.	ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ	"
	๒๙.	ข้อคิดชีวิตทวนกระแส	"
	๓๐.	พรตลอดปี ชีวิตดีตลอดไป	"
	๓๑.	งานก็ได้ผล คนก็เป็นสุข	"
	๓๒.	ความสุขที่สมบูรณ์	"
	๓๓.	ความจริงแห่งชีวิต	"
	๓๔.	คนไทยกับเทคโนโลยี	"
	๓๕.	ชีวิตในสังคมเทคโนโลยี	"
	๓๖.	ทำความดี มีความสุข	พระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)
	๓๗.	ก้าวสู่ศตวรรษใหม่ด้วยพุทธธรรมและเทคโนโลยี	"

วรรณคดี

B

Bill Gates 37

D

Duty for dutys sake 57

E

E-Friend 9

E-mail 9, 10, 11, 39

G

Gallup Organization 21

I

Ivan Pavlov 36

L

Land of fire and ice 23

M

Multitasking 39

P

Page Maker 39

Paradox 23

Passive 47

Pathfinder 7

Pen-friend 9

Plasticity 43

R

Reaction 47

Reduction 55

S

Sputnik 6

T

Telemedicine 9

Thallium 11

U

Unity in Diversity 25

V

V-chip 8

ก

กรงวอชิงตัน ดี ซี	10
การณมนสิทธิการ	53, 58
การแพทย์ทางไกล	9
แกดลัป	21

ข

ขงจื้อ	32
ขณิกวาท	55
ขันธ 5	55, 62

จ

จินตามยปัญญา	50, 52
จีน	21
จูหลิง	10

ช

ชาวไอซ์แลนด์ 22, 23, 24

ช

เซนเซอร์ 6, 7

เซนเซอร์อินเทอร์เน็ต 8

ญ

ญี่ปุ่น 21

ด

ดาวเทียมสื่อสาร 6

ดินแดนของไฟและน้ำแข็ง 23

ต

ต้นพระศรีมหาโพธิ์ 45

ไตรสิกขา 18

ท

ทฤษฎีสันกระดิ่ง 36

น

นตฤติ ปญญวสมา อภา 3

นิกายเถรวาท 25

นิวตรอน 55

นิสกามกรรม 57

บ

บริษัท เป๊ปซี่ 35

บิล เกตส์ 37, 38, 39, 40

เบญจางคประดิษฐ์ 44

ป

ปฏิกิริยา 47

ปฐมมนานาคิตติยสูตร 27

ปถมนสิกการ	53,56
ปรโตโฆสะ	52
ประเทศไทย	22
ปรัสเซียนบลู	12
ปักกิ่ง	10
เป่ย	10
โปรตอน	55

พ

พระเจ้าอโศกมหาราช	25
พระไตรปิฎก	42
พระพุทธเจ้า	41
พระพุทธศาสนา	42
พระพุทธศาสนานิกายเซน	44
พระพุทธศาสนาแบบธิเบต	44
พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ	25
พระสารีบุตร	42

พอล อัลเลน 39

พุทธศกษา 45

ม

มหาวิทยาลัยชิงหัว 10

มังสวิรัตติ 29

มุกุดา 2, 43

เมกซีโก 21

ไมค์ ไทสัน 48

ไมเคิล แจกสัน 35

ไมโครซอฟต์ 39

ย

ยถาภูตญาณทัสนะ 4

ยุคโลกาภิวัตน์ 6

โยนิโสมนสิการ 52, 53, 54, 60

ร

รูป 55

ล

เล่าจื๊อ 60

โลกภายนอก 17

โลกภายใน 17

โลกไร้พรมแดน 2, 6, 13

ว

วิชา 3

วิชฺโชปาทาน 3

วิญญา 55

วินฺทิมฺม วิณิตฺตติ อวิชา 5

วิภังชวาท 25, 26, 29, 30

วิภังชวธี 55, 62

เวทนา 55

ส

สกุณคมิชาคก	15
สบุตินิก	6
สหภาพโซเวียต	6,7
สหรัฐอเมริกา	21
สังขาร	55
สังขารโลก	17
สัญชาติลิง	31
สัญญา	55
สัตว์โลก	17
สัปปริสสังเสวะ	42
สัมมาทิฐิ	53
สารเทตเลียม	11
สิกข	3
สิกขา	3
สีลปริภาวิโต สมาธิ มหบุผโต	4

สุตมยปัญญา	50, 52
เสาะ	19
อ	
อนุบุพพิทกษา	46
อวิชา	3, 5, 9, 35, 37
อโศก เชน	12
อสังขาริกาวิริยะ	59
อเสาะ	20
อิตตา	26
อัยฎางคประดิษฐ์	44
อินเตอร์เน็ต	8, 9, 10, 12
อิมมานูเอล คานต์	57
อิลেকตรอน	55
อีวาน พาฟลอฟ	36
อุเบกขา	40
อุปปาทกมนสิการ	53, 59

อุปายมณสิการ 53, 54

เอกิ่งสวาท 26

ไอซ์แลนด์ 21, 22

ฮ

ฮังการี 21, 22